DATINA

Serie nouă, anul 3, nr. 35, martie 2017

www.cctb.ro

**Revistă lunară editată de Centrul Cultural Judeţean Constanţa „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța**

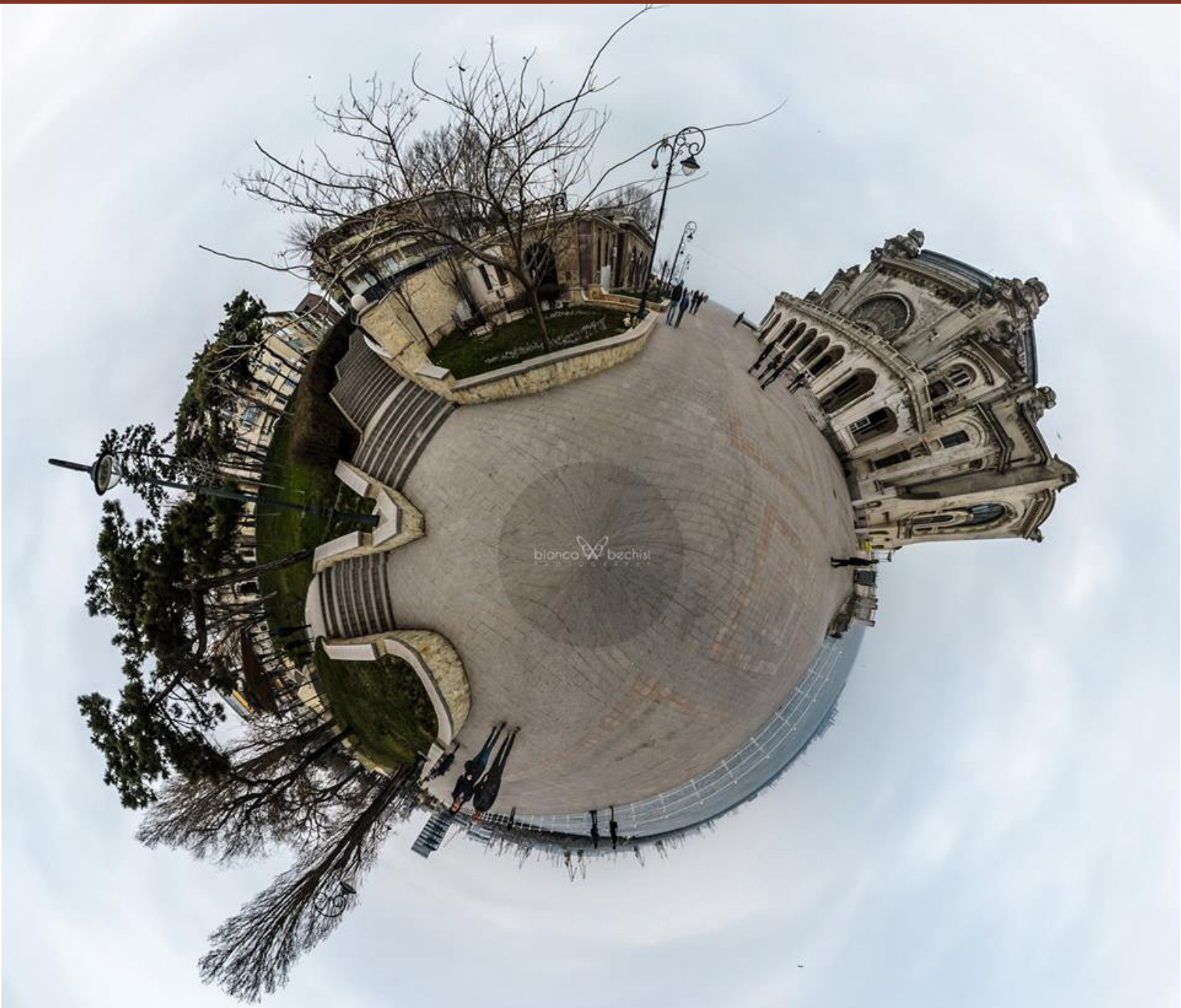

foto: Bianca Bechiși

Cuprins

03
Editorial - Ziua Mondială a Teatrului

04
De-ale teatrului - „Dobrogea prin noi te salută!”

07
Povestea vorbelor - A întoarce foaia

08
Inedit - Un document în premieră în presa Dobrogei (II)

13
Delimitarea categoriilor de folclor pe vârste – copilăria, bărbăția/ maturitatea și bătrânețea

17
Şezătoare de mucenici la Siminoc

18
Scriitori antici despre Callatis și Callatieni (partea I)

22
Mitropolitul Unirii, Gurie al Basarabiei

24
Material documentar util declarării lui Agi (cabul) în calitate de cetăţean de onoare al comunei Castelu

25
Arii culturale - Primitivi în Lumea Nouă – Nativii din America de Nord (II)

28
Eu vreau martie cu soare și mușcate la fereastră!

30
Martie și două femei “Nobile”

33
Portret de artist fotograf - Anca Firulescu

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Judeţean Constanţa „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ŢIGMEANU
REDACTOR ŞEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUŞAN, **REDACTORI**: ADINA BOCAI, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU

CONSILIUL ŞTIINŢIFIC:
dr. LAVINIA DUMITRAŞCU, dr. SORIN COLESNIUC, dr. CRISTINA LAZĂR, dr. IOAN ADAM

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL
Tehnoredactor: Gabriel VOICU
Corectură: Daniela COJOCEA

Copyright text şi fotografii © Centrul Cultural Judeţean Constanţa „Teodor T.Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului şi colecţii particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanţa, bdul Alex.Lăpuşneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul cultural judeţean Constanţa „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Ziua Mondială a Teatrului

Dan COJOCARU

„Ați văzut vreodată un mare actor jucând un rege? Pe lângă el, ai impresia că regii adevărați nu prea au talent...”

La sfârșitul lunii martie sărbătorim Ziua Mondială a Teatrului. Pentru actori este prilejul de a face... ceea ce fac de obicei. Se urcă pe scenă și ‘’sărbătoresc prin muncă’’! Se oferă cu infinită dragoste și generozitate publicului spectator. Nouă, actorilor, ne place să credem că este o relație de interdependență. Publicul are nevoie de noi în aceeași măsură în care noi nu putem exista fără el.

Este o poveste de dragoste veche și frumoasă. Cu suișuri și coborâșuri exact ca într-o căsnicie în care dacă nu ar exista și discuții s-ar instala confortabil plictiseala. Dar…

Mai este nevoie de teatru!?! Nouă ne place să credem că…da! Nu mai avem timp, este scuza pentru… orice! Se pare că “războiul” zilelor pe care le trăim este împotriva oamenilor care trebuie să fie convinși că iubirea, respectul, bucuria, cultura, tot ceea ce ne-a definit ca oameni, nu ne este de niciun folos…

S-a schimbat modul de relaționare din momentul în care ne refugiem în spatele tastaturii de pe smart phone, laptop sau tabletă și nu ne mai privim adânc în ochi atunci când spunem întâiul “te iubesc”.

Este mult mai ușoară despărțirea cu un simplu sms sau mesaj pe whatsup! Dar doare la fel de tare. Numai că nu ne dăm seama. Teatrul nu se poate face “online”!

Teatrul înseamnă, printre altele, și comunicare directă, înseamnă fior…Iar astăzi totul este digitalizat, se trăiește în lumea virtuală în care nu există spațiu pentru suflet. Cel puțin așa se încearcă să fie convinși oamenii…Cum ar arăta astăzi “Scrisoarea pierdută” a lui Caragiale? Peste nu foarte multă vreme va trebui să explicăm spectatorilor ce este o scrisoare! Vremurile se schimbă, oamenii la fel…

Teatrul încearcă să țină pasul cu vremurile pe care le trăiește, se transformă, de multe ori se mișcă mai repede chiar decât timpul în care se produce! Teatrul ne amintește de fiecare dată că oamenii au și suflet! Sentimente!

“Teatrul este o credință fără limite. În teatru timpul este relativ…anii trec ca niște clipe și clipele se scurg adeseori mai greu ca anii. Teatrul este locul binecuvântat unde se întâlnesc oamenii și pot visa împreună. Este locul unde s-a bătut gongul și ia naștere miracolul. De aceea numai la teatru ne pot plăcea scenele, crizele, bârfele, neputințele, războaiele, pentru că pe scenă ele sunt salvate de mirajul creatorului. Esența teatrului se află într-o formă de mister numită clipa de față! Teatrul nu are legătură nici cu vreo clădire, acțiune, formă, stil, gen, pentru că întrupează universul ce ne cuprinde pe toți!”

Asta spunea actrița Mirela Pană în spectacolul multimedia “Jurnal de Constanța”, un demers mai mult jurnalistic și mai puțin teatral.

Teatrul are nevoie de “update”, asta ca să folosesc un termen modern, dar în același timp trebuie să rămână cu bazele construite cu greu pe parcursul întregii sale istorii.

Știu că poate fi greu să te păstrezi cu picioarele pe pământ atâta vreme cât te afli cu capul în nori! Greu, dar nu imposibil pentru TEATRU, pentru cei care cred în el.

La mulți binecuvântați ani, dragă Teatrule! La mulți sănătoși și bucuroși ani slujbașilor acestei sublime arte! Să ne trăiești...”că ne trebuiești”!

„Dobrogea prin noi te salută!”

Aurelia LĂPUȘAN

După cum bine se cunoaște, marele nostru scriitor I.L.Caragiale este acuzat de anonimul Caion că a plagiat. În 30 noiembrie 1901, în „Revista literară” se scria cu vorbe jignitoare despre plagiatul piesei „Nenorocul” de Isan Kemely: piesă inexistentă, de altfel, ca și numele majusculizat de Caion. Profund afectat, I.L. Caragiale cere dreptate justiției. Procesul de calomnie intentat lui Caion avea stabilită ca dată pentru prima înfățișare ziua de 5 martie 1902.

În 25 ianuarie 1902, deci imediat după așa-zisul denunț, ziarul „Epoca” consemna sub titlul „Manifestație de simpatie a medgidienilor pentru Caragiale”: *„Publicul a vizionat piesa „Năpasta”, prezentată de o trupă locală, și a aclamat la sfârșit: „Trăiască Caragiale”.*

Se poate motiva gestul, cu valoare recuperatorie, prin sentimentul de apartenență pe care-l împărtășea populația unui mic târg dobrogean unde pătrunseseră deja spiritul caragialian și faptele sale de cultură închinate Dobrogei. Ce era Medgidia anului 1902? *„O comună cu 4.266 hectare și o populație de 645 familii sau 2.449 suflete. Avea o biserică, șase geamii, două școli frecventate de 128 elevi. Avea cale ferată, două bâlciuri anuale, 125 comercianți”.* Din Medgidia, cu un an înainte, primarul orașului, Ioan N. Roman îi scria criticului Nicolae Pătrașcu: *„Mă împotrivesc celor care caută să excomunice din artă sentimentul național, viața sufletească specifică neamului nostru. Nu văd cum prin această afirmare a caracterului nostru național, care ar duce desigur, la înrâurirea conștiinței noastre naționale și a sentimentelor de patriotism s-ar putea știrbi, maltrata ori primejdui vreun adevăr universal”*.[1]

Așa se poate înțelege de ce nu a fost ignorată, în acest sens, atitudinea de gratitudine, dar cuplată cu una estetică, a publicului local din Medgidia față de I.L. Caragiale. Citându-l chiar pe acesta: *„Arta dramatică este o artă a perfecțiunii având ca scop special reprezentarea, o reprezentare frumoasă”.* Iar teatrul *„este clădit pe conflicte și caractere, deci o artă constructivă, exprimând intenția prin a arăta obiectul în vibrația personajelor vii, prin sugerarea vieții, prin convenții aparent reale, o viață redimensionată, deci”.*

În același an, 1902, „Năpasta”, prima piesă românească reprezentată pe o scenă străină, s-a jucat, sub titlul „Anca”, la Secessions Theater Berlin, în traducerea lui Adolf Lost, în timp ce Hortense Pasquier a depus la Teatrul Antoine din Paris traducerea asupra ei, discutându-se chiar și reprezentarea pe scena acestui teatru.[2]

Cercul literar „Ovidiu”, care păstra un contact permanent cu viața literară de la București, dar și din țară - Petru Vulcan era vărul lui Iosif Vulcan de la Oradea! - a fost în legătură cu derularea procesului luând apărarea pe față marelui dramaturg nedreptățit. Revista constănțeană a susținut o campanie de presă pro Caragiale. Iată doar două articole, unul titrat „**Uriași și pitici**”, cu subtitlul „**Caragiale și Caion**”. Iscălit **Vulpe**, pseudonimul lui Petru Vulcan, articolul își *propune „o anchetă minuțioasă și nepărtinitoare, în interesul cinstei literaturii naționale”.* Pamfletarul constănțean scrie de un oarecare Caion, prea fericitul descoperitor al căii nemuririi sale, dar și de gazetarii *„amețiți de vuietul bombei H+S ce a făcut să explodeze*

[1] Lăpușan, Aurelia, Lăpușan, Ștefan, Medgidia - Carasu, Constanța, 1996, pag. 131.

[2] Berlogea, Ileana. Teatrul românesc, Teatrul universal. Confluențe. Iași, Editura Junimea, 1983, pag. 18..

Ravachol-Caion și care încep a vorbi cu oarecare metahirisire, cu oarecare frică față de acest personagiu". Opinează autorul: *„a lovi în cinstea literară a unui Caragiale însemnează a lovi în geniul națiunii noastre, însemnează a inaugura și în domeniul literaturii anarhia". „Cine n-a auzit de Caragiale?"* se întreabă Petru Vulcan.

„Cei 25 de ani de muncă literară, plus operele lui în proză răspândite în popor, minus „Năpasta", ca să-i facem pe gust d-lui Caion (căci „Năpasta" e cetatea asaltată de sărmanul neputincios), vorbesc mai elocvent din ceea ce aș putea să înșir eu aici".

Despre C. Ionescu-Caion, scrib lipsit de onestitate, cabotin, Petru Vulcan nota în același articol: *„Istoria omenirii ne poate înșira multe exemple de indivizi, să o luăm de la asasinul lui Enric al IV-lea de Novara și să ne oprim la cei moderni: Caesario Saonto, Lucheni Bresci, Gzolgos etc., care, setoși de nemurire și neputincioși de a se imortaliza prin fapte bune, au preferat prin rău să ajungă la ținta lor nebună: au asasinat. Ei, bine, și literatura își are asasinii ei, care, lipsiți de cel mai elementar talent sau bun simț, atentează la opera scriitorului reputat și... iată-i nemuritori".*

În numărul 2 din 1902 revista „Ovidiu" revine sub același generic, „Caragiale și Caion". Subliniind odată în plus că plagiatul este opera unei minți bolnave: *„E cu putință oare un fals mai oribil ca acela comis de acest tip dezechilibrat al epocii noastre?"*. Petru Vulcan nu se mai stăpânește și exclamă: *„Intre-vă în cap, în numele bunei rațiuni, că sunteți vrednici de plâns... Nu vedeți că indignarea ce ați determinat-o în sufletul nostru a întrecut orice limită? Nu simțiți că, pe lângă ridicoli, mai sunteți și criminali?"* Finalul articolului transcrie pledoaria lui B.Șt. Delavrancea cu care acesta a câștigat procesul. Simpatia cu care constănțenii s-au manifestat public față de dramaturgul Caragiale este, iată, rodul acestei atitudini gazetărești, calda prețuire a intelectualilor dobrogeni față de marele om de teatru românesc. Așa se și motivează telegrama pe care tineretul constănțean a expediat-o lui I.L. Caragiale în ziua câștigării procesului*:*

„Lumina a învins întunericul. Triumful tău este și al neamului român. Procesul de azi a confirmat strălucirea talentului calomniat. Dobrogea prin noi te salută. Să trăiești, trăiască justiția română".[3]

Este, de altfel, și reacția lui Caragiale însuși care, întrebat de un ziarist ce crede despre sentință, uimește prin răspunsul său: *„Impresia cea mai bună. E cea mai justă. Sentința este executată!"*

„N-a vrut astfel să se răzbune pe un „copil" inconștient sau dezechilibrat, scria Șerban Cioculescu[4]. *„Viițiul legilor noastre e tocmai că sunt făcute nu conform necesităților și educațiunii maselor la cari se aplică. Nu justiția poate remedia răul, ci educația. În societatea noastră, nu vezi cum se insultă și se calomniază toți, de la mic la mare?* Caragiale n-a vrut să răzbune, nici n-a căutat vreun câștig, s-a mulțumit că s-a probat falsa acuzație.

Mult trebuie să fi suferit Caragiale ținând piept delatorilor, calomniatorilor, tuturor celor ce se îndoiau de autenticitatea creației sale! Rănit de neîncredere, sângerând din cauza vorbelor nedemne el se apără explicându-se. A făcut-o de multe ori dar „O reparaţiune", dreptul său la replică faţă de un articol din „Tribuna" Arad, a dat constănţenilor şansa de a păstra doar pentru ei un manuscris valoros.

Avocatul Alexandru Negrea - nume cunoscut în jurnalistica dobrogeană - debutase la „Flacăra" din Bucureşti de unde fusese angajat redactor la „Românul" din Arad. În aceeaşi urbe apărea, sub conducerea lui Octavian Goga, „Tribuna". Cele două publicaţii grupau, fiecare, buni români şi mari idealuri naţionale. De-o parte Ciceo Pop, Vasile Goldiş, de alta Octavian Goga, Sever Bocu. Caragiale simpatiza cu „Românul". Când ziarul celălalt, „Tribuna" - cu maliţie scrie despre o grandioasă adunare sătească că n-ar fi avut succes, Caragiale publică revoltat în „Românul" un articol intitulat chiar „O reparaţiune".

Nu știm ce spirite a răscolit textul pe care îl reproducem, dar tânărul avocat Al. Negrea devine proprietarul manuscrisului și la o aniversare a maestrului îl publică în „Viața dobrogeană", alăturând și textul în facsimil. Stilul lapidar, dar incisiv, eleganța scrisului sunt doar câteva observații de bun simț. *„În numerul 29 al „Tribunei" din Arad, pag. 6, coloana 3, a apărut, spre aiurirea tuturor românilor de bine, o notiță minusculă, pe care a reprodus-o „Românul" în fruntea numerului seu de a-doua-zi, dându-i în judecata opiniei publice, a întregei românimi. În adevăr, notița aceea, credem că nu i-ar fi trăsnit prin cap s'o scrie nici celui mai ahtiat șovinist maghiar de cea mai josnică speță.*

Tot a doua zi, vine în „Tribuna" un fel de dulceagă retractare: onorata redacţiune se lapedă pur şi simplu de orice respundere, pe cuvântul că notiţa aceea a fost publicată „fără ştirea onoratei redacţiuni", fact care onoratei redacţiuni i se pare „regretabil".

Cum am zice, și batjocură - ocara nu era de ajuns.

Cum asta?

Un individ deșucheat, în toiul târgului, trage o palmă unui om pacinic, și când acesta, amețit de așa

[3] „Ovidiu", 2, 1902, pag. 32.

[4] Cioculescu, Şerban, I.L.Caragiale, Editura tineretului, 1966,pag. 121.

ofensă, vrea să deschidă gura, deșuchiatul, zâmbind grațios, îi spune că a fost numai o greșeală de mișcare, așa din nebăgare de seamă, și-i cere cavalerește PARDON, bătându-l amical cu palma cealaltă pe umer.

Frumos gestul!

Prin gazeta dumitale, care inundă trei țeri, se aruncă ocară infamantă asupra a mii de oameni cinstiți; se denunță, cu sarcasme pline de acel miros specific al spelucilor bucureștenești, unde se strâng, în academii libere, toți intelectualii de industrie, - se denunță în gazeta dumitale că rațiunea și temeiul însuflețirii unei mari întruniri naționale sunt numai pițula și groșița, pofta chefului de gură-cască de o parte, de alta setea de reclamă - adecă imbecilitatea celor mulți și șarlatania celor puțini... Iar a-doua-zi declari, calm și senin, că nu iei nici o respundere pentru ocara aceasta făcută unui neam întreg „fără știrea dumitale", om nevinovat; ba, chiar o regreți.

Așa, scurt și cuprinzător... Foarte comod!

De sus, de pe o fereastră a casei dumitale, se aruncă zoaie în capul publicului; iar dumneata, stăpânul casei, zâmbind candid, declari, dela altă fereastră, că desaprobi această murdărie săvârșită fără voia dumitale, ba chiar îți pare... necuviincioasă.

Ei! apoi, să ne ierți! așa nu merge, onorate și nevinovate Domnule!

Pentru lăturile aruncate de pe o fereastră a dumitale, dumneata, ca stăpân al casei, ești mult mai răspunzetor decât să se mulțumească lumea, înzolită din cap până 'n călcâie, numai cu atâta din parte-ți - numai cu o platonică desaprobare și cu un regret mălăeț.

În casa dumitale, dumneata ești stăpân și, dacă ești om de omenie, se cuvine, numai decât, pe făptuitorul care ți-a rușinat în primul rând casa și obrazul dumitale prin fapta lui nesocotită - oricine ar fi acela, slugă ticăloasă ori copil desfrânat - să-l iei frumușel de ceafă și, fără cea din urmă cruțare, să-l arunci lumii spre înfierare.

Așa ar trebui să facă onorata direcțiune a „Tribunei": să arate îndată cine este anume acel brav desmățat care, abuzând de lipsa unei supravegheri normale a redacțiunii gazetei, a îndrăsnit, mascat, să ofenseze într'un mod așa de pervers o lume întreagă - ca un senior capiu din întunecatele vremuri feudale pe niște bieți servi tempiți de mizerie.

Să fie îndată cunoscut numele pentru mult timp detestabil și pilduit numaidecât ignobilul individ.

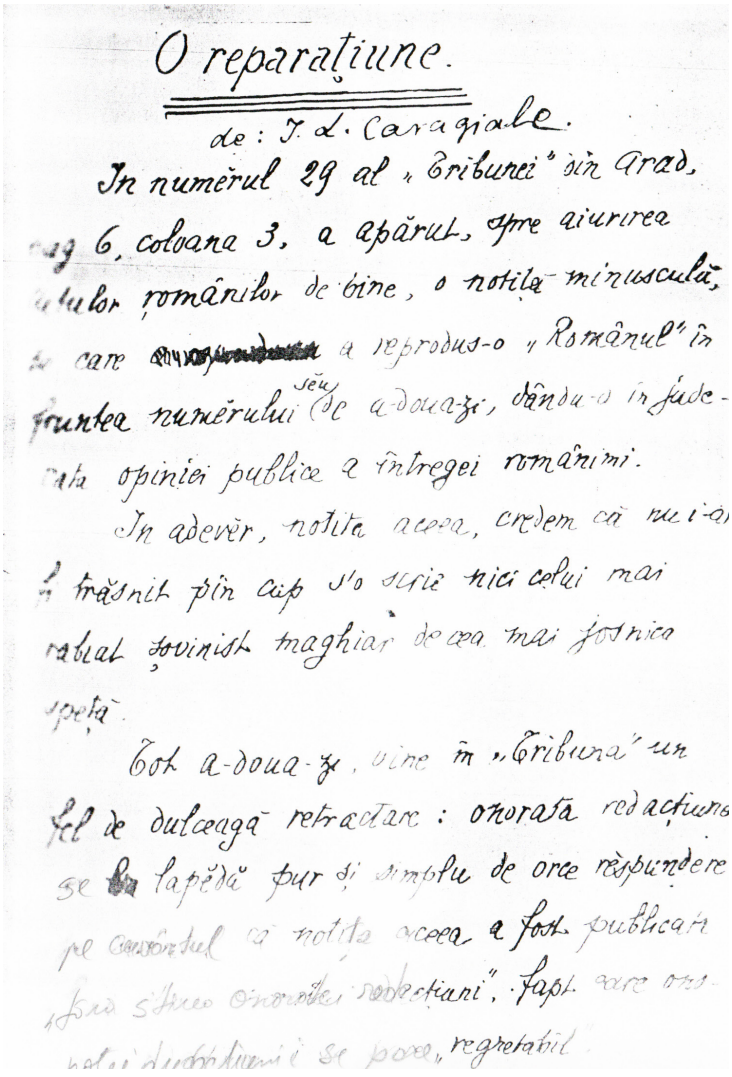

O reparațiune.

de: I. L. Caragiale.

In numărul 29 al „Tribunei" din Arad, pag 6, coloana 3, a apărut, spre aiurirea [illegible] românilor de bine, o notiță minusculă, [illegible] care [illegible] a reprodus-o „Românul" în fruntea numărului seu de a-doua zi, dându-o în judecata opiniei publice a întregei romănimi.

In adevăr, notita aceea, credem că nu i-a [illegible] trăsnit pîn cap s'o scrie nici celui mai rabiat șovinist maghiar de cea mai jostică speță.

Tot a-doua-zi, vine în „Tribuna" un fel de dulceagă retractare: onorata redacțiune se [illegible] lapădă pur și simplu de orce răspundere pe cuvântul că notita aceea a fost publicată „fără știrea onoratei redacțiuni", fapt care [illegible] se poate, regretabil.

Scrisoarea lui Caragiale păstrată de avocatul Al.Negrea

Și, dacă pricepe ce spunem destul de răspicat, cel d'întâiu care e dator să-l pilduiască în fața lumii ofensate pe acel descreerat este însăși direcțiunea „Tribunei".

Aceasta ar fi, în adever, o reparațiune a urmărilor „regretabilei lipse de supraveghere redacțională".

Adnotează avocatul: *"Ne place a spera că nu în zadar, împreună cu toți românii de bine, o dorim și o așteptăm.*

Fiind secretar de redacție al ziarului „Românul", manuscrisul l-am oprit eu după ce a fost cules, - de altminteri cum se opreau de către toți colaboratorii gazetei manuscrise de ale marelui scriitor dispărut.

Manuscrisul de față prezintă interes pentru slova îngrijită și stilul lapidar și incisiv al Maestrului, purtând pecetea manifestărilor lui de geniu de totdeauna. Al. Negrea."

A întoarce foaia

Ioan ADAM

A întoarce, ca verb ce indică schimbarea poziţiei fireşti (sau iniţiale) a unui lucru sau a unei făpturi, este pivotul unui noian de zicale mai vechi sau mai noi.

Românii spun: ***a întoarce târgul*** (adică a strica înţelegerea dintâi), ***a i se întoarce cuiva maţele pe dos*** (ca efect al scârbei ori al saţietăţii de mâncare şi băutură), ***a-şi întoarce privirea*** (deci a se uita în altă direcţie, îndeobşte contrară celei dintâi, aşa cum fac, la „Inion", Jupân Dumitrache şi Rică Venturiano), ***a-i întoarce cuiva spatele (ceafa, dosul)***, gest de supărare, desconsiderare şi, mai rar, de ingratitudine, ***a întoarce punga pe dos*** (aşadar a cheltui toţi banii, până la ultimul sfanţ).

Vremurile mai noi au adus cu ele şi alte expresii. „Aşa e, puicuşorule, c-am ***întors-o cu politica***. Aud? Ţe era de făcut?" îşi justifică Agamiţă Dandanache şantajul în urma căruia se alege deputat.

Până mai deunăzi se mai zicea şi ***a o întoarce ca la Ploieşti***, comportament predilect al panglicarilor politici care una spun în opoziţie şi alta fac la guvernare.

Originea zicalei ***a întoarce foaia***, cu varianta, azi uşor desuetă, ***a o întoarce pe foaia cealaltă***, e controversată.

În 20 ianuarie 1998 s-au împlinit 100 de ani de când George Coşbuc, în rubrica lui ***Zicători explicate*** din ziarul ***Epoca***, inventaria opiniile celor care s-au pronunţat asupra expresiei cu pricina. Părerea bardului transilvan era că zicala s-a născut din contemplarea adierii vântului prin foile cărţilor:

După direcţia vântului, foile se întorc într-o parte ori într-alta: în faţă, în dos, în dungă. ***S-a întors foaia*** ar însemna: s-a schimbat bătaia vântului, s-a schimbat situaţia.[1]

O veritabilă schimbare de situaţie înfăţişează Caragiale în nuvela ***Kir Ianulea***, în care relua cu suprem rafinament stilistic vechea poveste a diavolului păcălit de femeie ce-i tentase cândva şi pe Giovanni Brevio, Machiavelli şi La Fontaine. „Ţanţoşă", „înţepată", „posacă şi-ncruntată" la începutul căsniciei, Acriviţa îşi modifică radical atitudinea faţă de soţ:

A mers aşa cât a mers, până i-a dat în cap cocoanei ***să-ntoarcă foaia***, să-l prăjească şi pe altă parte: s-a prefăcut că-l teme, că e zuliară.[2]

[1] G. Coşbuc, ***Opere alese***, IV, *ed. cit.*, p. 298.

[2] I.L.Caragiale, ***Opere***, I. Proză literară, *ed. cit.*, p509.

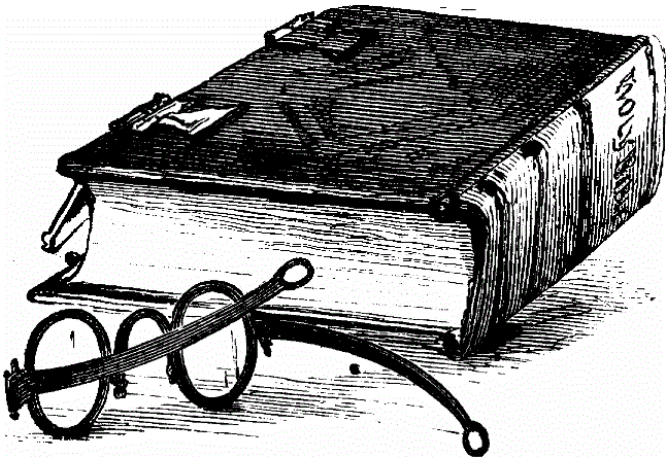

Personal sunt de partea celor care cred că originea expresiei trebuie căutată în spectacolele din bâlciurile şi iarmaroacele de odinioară. Acolo se difuzau o puzderie de cărţi populare (cronografe, gromovnice, trepetnice, ba chiar şi calendare şi almanahuri ilustrate) care făceau deliciul oamenilor simpli şi al boiernaşilor doritori de sfaturi şi preziceri. Cu aceste cărţi în mână, şi întorcându-le cu dichis foile cu poze, strămoşii gazetarilor de azi făceau presă *avant la lettre*, adică horoscoape, prognoze meteorologice, iniţiere religioasă, cronica faptelor senzaţionale, ba chiar şi politichie.

La urma-urmei, nu erau singurii din Europa care procedau aşa. Până şi în civilizata Franţă, lucrurile se mai petreceau aidoma chiar şi în veacul al XIX-lea, o probă peremptorie fiind poema lui Francis Jammes – ***Copila citeşte almanahul***, admirabil tradusă de Ion Pillat:

Cu ouă-n coş, copila citeşte almanahul,
şi lângă sfântul zilei şi starea vremii, mii
de chipuri minunate i-arată Zodiacul:
Berbecul, Capra, Peştii şi Taurul – ca vii.

Şi astfel ţărăncuţei prostuţe-i vine-a crede,
că peste ea, departe, în stelele cereşti,
sânt târguri, ca pe-aicea, cu-asini şi cu cirede
de tauri mari, cu capre, berbeci bătuţi şi peşti.

Citeşte despre târgul ce-n ceruri va să fie.
La Cumpene cum ***foaia*** cu semne ***se-ntorcea***,
ea-şi spune că în ceruri, ca şi la băcănie,
se cântăreşte sare şi suflet şi cafea.[3]

[3] Ion Pillat, ***Opere***, 4. Tălmăciri 1919-1944. Ediţie îngrijită, tabel sinoptic şi cronologic, note, variante, notă asupra ediţiei de Cornelia Pillat. Prefaţă de Ovid. S. Crohmălniceanu, Editura Eminescu, Bucureşti, 1988, p. 129.

Un document în premieră în presa Dobrogei (II)

Aurelia LĂPUȘAN

La Roma apărea, în 1972, sub egida Societății academice Daco romana, secțiunea filologică, un articol-document scris în franceză, semnat de Horia Roman și intitulat: Opt pagini inedite scrise de Marcel Proust.

Documentul ne-a fost oferit de Laura Basso, una dintre nepoatele jurnalistului și scriitorului constănțean Horia Roman, trăitor în ultima parte a vieții sale în Italia, redactor șef al unei importante publicații, *Buletin european.*

Scrisoarea datată 27 august 1917 este adresată prințului Antoine Bibescu, completată cu desene de Nicolas Ciarletta.

Traducerea aparține prof. Jeanetta-Daniela BĂRĂITARU.

Din 20 000 de scrisori ale lui Marcel Proust, aproape 4000 au fost selecționate pentru a fi publicate și constituie o documentație prețioasă pentru cunoașterea personalității atât de complexe a autorului romanului „În căutarea timpului pierdut”.

Scrisorile care lipsesc nu vor fi, probabil, niciodată regăsite. Poate că, de altfel, nici n-ar prezenta vreun mare interes.

Nu este însă cazul scrisorii pe care „Societatea Academică Română” o prezintă astăzi publicului. Cele opt pagini inedite prezintă un mare interes istoric, literar și, mai ales, uman. Nu este vorba de o banală scrisoare de condoleanțe scrisă fratelui lui Emmanuel Bibesco care tocmai își luase viața, ci de pagini în care regăsim întreaga sensibilitate, atât de specială, a scriitorului.

Scurtul comentariu al lui Horia Roman - apărut pentru prima dată în noiembrie 1971 în revista italiană „La Destra” (care ne autorizează să-i publicăm versiunea in limba franceză) nu face referire decât la românii din Paris cu care Marcel Proust a legat relații de prietenie strânse și de durată.

Luni 27 august, 1917.

Dragă Antoine,

Nu îndrăznesc să îți trimit o telegramă care ar fi deschisă și m-am gândit să urmez exemplul tău și al lui Emmanuel pentru a păstra pudoarea tristeții. Dragul meu Antoine, acum câteva luni, în seara când eram în mașină cu Emmanuel, cu tine și cu Morand, când am ajuns acasă, Céleste m-a găsit plângând. Cum ea își făcea griji, n-am putut să-i spun decât jumătate de adevăr, că plângeam înduioșat de afecțiunea pe care o ai față de fratele tău. Chiar dacă nu i-am spus tot, măcar era adevărat. Gestul atât de blând și autoritar totodată prin care îl obligai pe Emmanuel să rămână în spate spunându-i „cei doi frați Bibesco se așează în spate” este cel mai nobil gest de tandrețe pe care îmi amintesc să-l fi văzut vreodată și blândețea lui mă emoționa poate mai mult la tine, atât de violent de obicei. Cineva îmi vorbea nu de mult de toată afecțiunea pe care Emmanuel o avea față de tine altădată, iar eu i-am răspuns „Haide, așa ceva nu mai există acum”. Până în ziua în care mi se va șterge tot din memorie am să mi-l amintesc pe Emmanuel în acea trăsură, Emmanuel, pe care eu nu-l vedeam fiindcă era în umbră și pentru că, vrând să-i respect dorința, întorceam capul ca să nu-l văd, temându-mă să nu-l pierd dacă l-aș privi precum Euridice, am să-mi amintesc că față de ceea ce se întîmplă de obicei, singurele vorbe pe care le-a spus au fost atât de ingenios spirituale și amabile când a zis: „Șofer, să mergem de-a-ndărătelea, pentru ca Marcel Proust și Paul Morand să fie cu fața.” Pentru mine asta e ultima imagine cu el, și e foarte frumoasă. Am fost cu Emmanuel în toate vehiculele posibile, în această mașină, în vagonul care ne purta la Laon, în trăsura care ne-a dus de la Laon la Coucy, trecând prin toate bisericile, căci Emmanuel cunoscuse Franța în cele mai mici detalii, nu numai ca arheolog, ci și ca șofer.

Poate nu știi de toate orele pe care le-am petrecut împreună, în casa din strada Ct. Marchand, fiindcă erai plecat în acea perioadă. Coucy nu mai există, probabil nici Laon, dar atunci numai cînd ceva mai ireparabil este distrus îți dai seama cât de neînsemnată este moartea Catedralelor. Dragul meu Antoine, niciodată nu îți ceream vești despre Emmanuel pentru că simțeam că

preferai să fie așa, și nu le ceream nici altora pentru că mi se părea că, în mod indirect, însemna să acționez împotriva dorinței tale. Printr-o crudă ironie, acum opt zile cineva mi-a dat despre el vești excelente. (Beaumont, cu care el vizitase cândva o biserică). Am fost fericit de ce-am aflat, însă îmi stăruia în suflet o presimțire întunecată. Dragă Antoine, nu știu cât timp va trebui să treacă pentru a putea ajunge să suporți durerea. Despărțirea dintre doi frați, cum n-au mai fost alții, e un lucru prea îngrozitor, pentru ca după foarte mult timp amintirea celui care nu mai este să poată să fie pentru nefericitul supraviețuitor, altceva decât cel mai atroce, cel mai înfiorător chin, decât adâncirea cu fiecare clipă a golului lăsat de cel care nu mai este și pe care îl revezi, îl chemi, care nu vine, fără de care nu poți trăi. Dar, dragă Antoine, în ziua în care durerea ta va fi putut, (atât de încet, vai, pentru biata ta inimă care, în așteptare, trebuie să îndure toate angoasele), să treacă la starea de dulce tristețe de neconsolat, cât de bine va fi să realizezi că ți-ai jertfit, precum o mamă, mulți ani întregi din viața ta, pentru a-l îngriji pe cel care, grație a tot ceea ce ați fost unul pentru celălalt, îți va shimba suferințele în binecuvântare.

Îți sărut mâinile atât de binefăcătoare pentru el.

Marcel

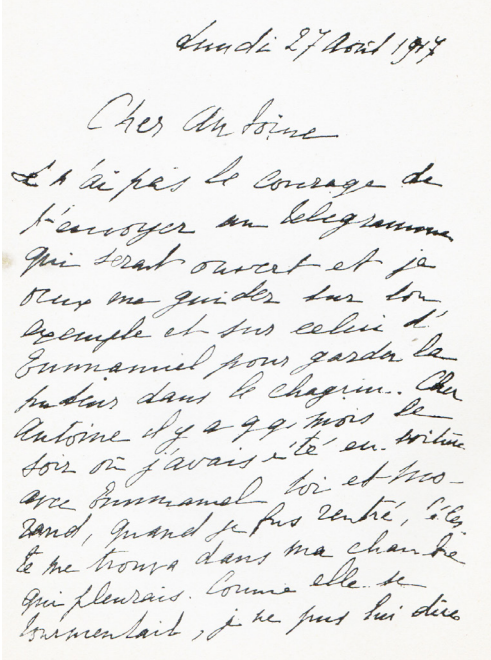

Lundi 27 Août 1917

Cher Antoine

Et j'ai pris le courage de t'envoyer un télégramme qui serait ouvert et je crois me guider sur ton exemple et sur celui d'Emmanuel pour garder la tristesse dans le chagrin... Cher Antoine il y a 99 mois le soir où j'avais été en visite avec Emmanuel toi et moi-zand, quand je fus rentré, j'étais et me trouva dans ma chambre qui pleurais. Comme elle se lamentait, je ne pus lui dire

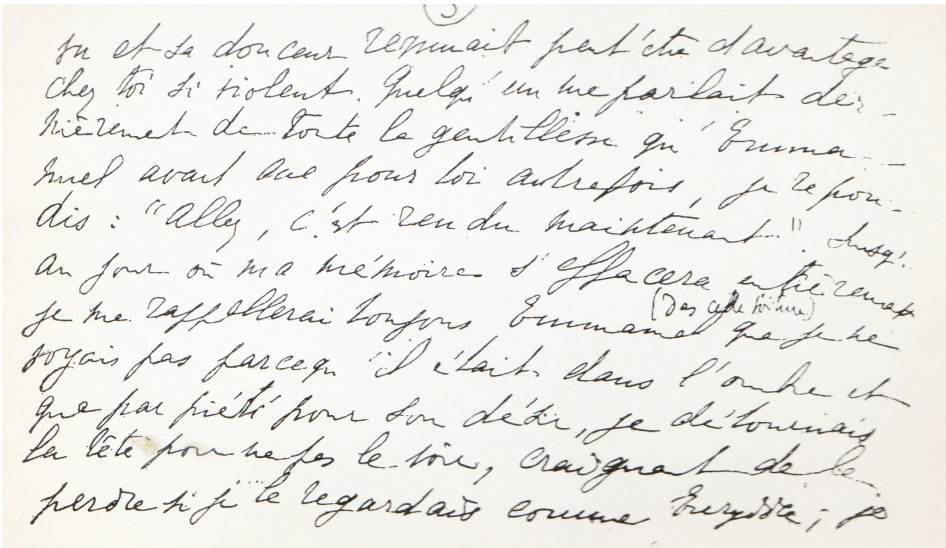

tu et sa douceur regrettait peut-être d'avantage chez toi si violent. Quelqu'un me parlait dernièrement de toute la gentillesse qu'Emmanuel avait eue pour toi autrefois, je répondis : "Allez, c'est rien du maintenant..." Jusqu'au jour où ma mémoire s'effacera entièrement (Das ganze Leben) je me rappellerai toujours Emmanuel que je ne voyais pas parce qu'il était dans l'ombre et que par piété pour son deuil, je détournais la tête pour ne pas le voir, craignant de le perdre si je le regardais comme regrette ; je

Marcel Proust și Românii

de Horia Roman

lui Herman Mayer

Această scrisoare inedită a lui Marcel Proust către Prințul Antoine Bibesco a zăcut timp de mai mult de o jumătate de secol într-un sipet. Unul din acele sipete în care se păstrează lucruri scumpe sufletului, cu atât mai prețioase epocii noastre, în care mediocritatea și prostul gust sunt literă de lege, în care „conversația" nu mai există, în care ne mulțumim cu telegramele și apelurile telefonice în loc să scriem, și în care benzile desenate țin loc de cărți.

Această scrisoare este de asemenea o pată de culoare și de emoție care vine să completeze marele mozaic conceput de prințesa Marthe Bibesco și prințul Antoine Bibesco prin publicarea scrisorilor proustiene. („La bal cu Marcel Proust"- Gallimard 1928 - și „Scrisori de la Proust către Bibesco" - Clairefontaine, 1949).

În aceste două opere nu se regăsește scrisoarea pe care o reproducem în facsimil, ci numai câteva citate sau câteva fragmente, reconstituite probabil din memorie.

Așadar, printr-o scrisoare inedită a lu Proust, vibrând pe de-a-ntregul de o sensibilitate profundă și delicată, îi aducem omagiu unuia dintre cei mai mari scriitori europeni ai acestui secol, căruia lumea occidentală i-a celebrat, recent, centenarul nașterii.

„Îți sărut mâinile atât de binefăcătoare pentru el...", astfel se încheie această scrisoare tulburătoare. Mâinile erau ale lui Antoine Bibesco, iar „el" era Emmanuel, fratele prințului, mort cu câteva zile înainte.

Antoine Bibesco, diplomat român, a scris câteva piese de teatru. Însă notorietatea sa provine, mai mult decât din carieră sau din talentul său scriitoricesc, din mediul în care a trăit timp de atâția ani, la Paris, și din corespondența sa cu Marcel Proust.

I-am cunoscut bine, și pe el, și pe soția lui, Elisabeth, fiica Primului ministru englez, lordul Asquith. La frumoasa lor moșie din Corcova, din România, am petrecut seri care mi-au lăsat amintiri pe care timpul nu le poate șterge. Aceste seri au fost pentru mine o fereastră deschisă către fantasticul peisaj literar al Parisului de dinainte de război și mai ales dintre cele două războaie.

„Voi, franțuzoaice?... Cu ce drept? niște puștoaice din Bizanț"...[1]

Fără nicio îndoială, mediul românesc de la Paris a avut o influență importantă asupra vieții și a operei lui Proust, numai dacă ne gândim la debuturile sale literare în „Renașterea Latină", revistă condusă de C. Brâncoveanu, fratele contesei Anna de Noailles. Și nu trebuie uitată distrugerea manuscrisului unei lucrări pe care o scrisese despre Bretagne și pe care a abandonat-o deoarece era, după cum o spunea el însuși, „prea influențată de stilul Annei de Noailles".

Tocmai despre acest mic univers românesc de la Paris dorim să vorbim, pentru a încerca să reașez epistola lui Proust în ambianța în care a fost scrisă.

Românească prin titlurile nobiliare și prin averile sale, colonia moldo-valahă de la Paris reprezenta în epocă un mediu mai ales cosmopolit. Încâlceala dintre arborii săi genealogici ne oferă imaginea unei Europe unite ante letteram, în care catolicismul face casă bună cu ortodoxia, lumea latină cu Bizanțul, și o oarecare înclinație către socialism cu prețiozitățile unei societăți rafinate și cu orgoliul rădăcinilor aristocratice. Societate rafinată și cultivată : Musurus Pacha, bunicul din partea mamei al Contesei de Noailles, tradusese în greacă Divina Comedie. Annei de Noailles, partizană a lui Dreyfus, și surorii sale, Doamna de Montebello, le spunea cu o indulgență amuzată: „Voi, franțuzoaice?... Cu ce drept?... Haideți, sunteți niște puștoaice din Bizanț...".

Lucru curios: românii contemporani, chiar dacă trăiesc în plin regim progresist, au dorit să evoce, la București, viața contesei de Noailles, foarte puțin conformă cu vântul care bate în capitala României. Iar un tânăr critic, I. Negoițescu, a extras cu migală din biografia realizată de Jean Larnac un rezumat revăzut cu grijă, care mi-a permis să-mi completez amintirile.

[1] Subtiturile aparțin redacției cu scopul de a face mai atractivă lectura acestui important document literar

Dintre numeroasele episoade din viața Annei de Noailles evocate de criticul mai sus amintit, extragem o frază memorabilă a poetesei, care are o savoare prustiană. Pe când vorbea cu Jean Cocteau despre existența unei forțe ce ne depășește voința, Anna a strigat:

„Îți dai seama că dacă Dumnezeu ar exista, eu aș fi prima care ar fi informată despre asta..."

Umor un pic căutat, formulă voit cinică, surprinzătoare la această descendentă a familiei unui Rege care și-a sacrificat viața decât să renunțe la credința creștină.

Anna Brâncoveanu de Noailles

Anna Brâncoveanu de Noailles nu și-a văzut decât o singură dată și doar pentru câteva zile Țara de origine, România: a făcut acest lucru la vârsta de 9 ani, la înmormântarea tatălui său.

Cu toată înțelegerea față de alegerea Țării și a mediului în care fiecare este liber să vrea să trăiască, observăm aici un fapt care nu poate să nu ne uimească.

Este însă vorba de un fapt ce depășește granițele unui scurt comentariu la scrisoarea inedită a lui Marcel Proust, care n-are nimic de-a face cu politica și nici măcar cu critica literară.

Îl lăsăm în seama aprecierii specialiștilor în materie.

Pentru a reveni la cercul românesc din Paris atât de drag lui Proust, și a cărui unică supraviețuitoare este Marthe Bibesco, acesta a cunoscut episoade cărora nu le lipsește pitorescul.

Pe primul mi l-a relatat Antoine Bibesco, în primăvara lui 1939, la București, și cred că nimeni, nici măcar el, nu a povestit asta în scris.

Boierii de viță românească la petrecerile Parisului

La începutul secolului, boieri de viță românească veneau la Paris ca să vândă aici recolta de grâu de pe moșiile lor. Voiau să fie plătiți în „napoleoni" de aur care, în realitate, nu aveau de la adevărații „napoleoni" decât forma și materialul din care erau făcuți, din moment ce era necesar să fie bătuți cu efigia regelui lor, Carol I de Hohenzollern. Cumpărătorii francezi găseau cu dificultate o sumă suficientă din acești „napoleoni" românești, așa că cei 20 lei de aur erau cotați la o valoare mai mare decât francul francez, belgian sau suedez. Și, la urmă, boierii români nefiind decât prea sensibili la puterea de seducție a pariziencelor, bună parte din aceste monede ajungeau să eșueze în buzunarele chelnerilor de la „Moulin Rouge", care, necunoscându-le valoarea, le aruncau pe piața de schimb cu preț scăzut. În câteva zile moneda românească făcea astfel salturi neliniștitoare, fiind la mâna capriciilor acestor veseli domni vârâți în blănurile lor și care, la urma urmei, își făceau griji mai degrabă pentru salturile făcute de dansatoarele de cancan decât de cele de la Bursă. Desigur, Marcel Proust nu putea să nu fie sensibil la atracția exercitată de acest univers european ce aducea, în inima Parisului, aerul de munte al Carpaților sau suflarea înghețată a stepelor aride ale Bărăganului. Astfel, tocmai mulțumită, în parte, acestor boieri, aparținând generației ce o precede pe cea a lui Antoine și Emmanuel Bibesco, Toulouse-Lautrec a putut să vadă și să redea în tușe atât de sarcastice acele scene pitorești în care parizianismul ușor și spiritual se îmbracă în culori crude și în contraste colorate, de care, fără îndoială, nu erau străini acești oameni veniți din estul european, care, între o cupă de șampanie și un râs sănătos și jovial, completau tabloul unei Europe aparent fără de griji și, măcar atât cât ținea spectacol de varietăți, fericită.

Era epoca în care domnea viața boemă, în care tinerii de familie nu îmbătrâneau niciodată și, la drept vorbind, ar fi nedrept să-i judecăm aspru: fără să urmaze vreun program sau vreun plan, aceștia făceau servicii serioase țării lor, chiar și fără să fie conștienți de acest fapt.

Marcel Proust cunoștea bine vechea Românie, datorită lui Bibesco și, la sfîrșitul lui 1916, ocuparea Bucureștiului de către nemți i-a inspirat accente de sinceră compătimire.

Români înrudiți prin alianță cu marea nobilime franceză și britanică

Printre aceste numeroase episoade anecdotice ce aveau darul de a stimula imaginația prustiană, există două care au avut un ecou răsunător în mediile românești de la Paris. Bunicul patern al Annei Brâncoveanu de Noailles era fiul prințului George Demetrio Bibesco. Acesta, îndrăgostindu-se de o altă femeie, a vrut să se descotorosească de soția sa. A făcut să se creadă că era nebună (metodă aproape identică celei aplicată de Brejnev scriitorilor ruși), a închis-o într-o mănăstire și i-a moștenit averea colosală pe care a aruncat-o la picioarele frumoasei sale amante. Or, această avere fusese cea a prințului Constantin Brâncoveanu, ucis împreună cu cei patru fii ai săi, în 1714, de către turci, care i-au tăiat în bucăți și i-au aruncat în apele Bosforului. Acest masacru a indignat întreaga Europă, iar Annamaria Del Chiaro a scris, patru ani mai târziu, la Veneția, o carte despre momentele dramatice ale omorârii celor cinci.

Din aceste familii domnitoare, Brâncoveanu și Bibesco, se trăgeau cei doi frați, Antoine și Emmanuel. Toți cei care au citit corespondența prustiană știu în ce împrejurări și-a luat viața Emmanuel. La începutul anului 1914, la întoarcerea dintr-o călătorie istovitoare în Japonia, Emmanuel s-a îmbolnăvit grav: i-a paralizat toată partea stângă a feței. Ideea sinuciderii (despre care îi plăcea să glumească amar, acoperindu-și fața) s-a copt în anii care au urmat și astfel, pe 22 august 1917, s-a spânzurat la Datchet.

Cu o prestanță fizică excepțională, mândri de strămoșii lor, înrudiți prin alianță cu marea nobilime franceză și britanică (Marie Bibesco, rudă a lor, era soția lui Odon de Montesquiou-Fezensac, baronul de Charlus din romanul lui Proust, care se scălda în fiecare zi în baia marchizei de Pompadour), Antoine et Emmanuel erau înconjurați de o curte de personaje celebre atrase de farmecul, cultura, bogăția, salonul lor literar și de ospețele lor rafinate.

De la sfârșitul Belle Époque și până la Primul Război Mondial, saloanele contesei Anna Brâncoveanu de Noailles și al fraților Antoine și Emmanuel Bibesco au constituit punctul de întâlnire pentru toată protipendada intelectuală și politică a Parisului. Obișnuiții acestor saloane se numeau Marcel Proust, Tristan Bernard, Jacques Copeau, Léon Blum, Aristide Briand, Bertrand de Fénélon, Léon Daudet, Charles Maurras, Emile Faguet, Léon Paul Fargue, André Gide, Jean Cocteau, Henry Bernstein, Paul Morand, Jean Rostand și atâția alții.

Însă printre atâtea nume celebre, cel al lui Marcel Proust este poate cel care a fost cel mai scump celor doi frați, cu atât mai mult cu cât și scriitorul nutrea pentru ei cea mai sinceră afecțiune, fapt dovedit de scrisoarea pe care o reproducem .

Ce a rămas oare din amintirea și din opera, atât de variată și odinioară atât de apreciată a contesei Anna de Noailles? Și despre frații Bibesco, ce se mai știe azi?

Se odihnesc toți, împăcați, într-un cavou de familie din cimitirul Père-Lachaise, după o viață strălucitoare pe pânza căreia destinul a brodat arabescurile ce poartă către glorie sau către uitare. Amintirea a ceea ce au fost și a ceea ce au făcut s-a șters odată cu trecerea anilor, însă dragostea lor pentru lumea artei și pentru cele mai nobile plăceri ale vieții au lăsat în urmă ecouri și străluciri vibrante, al căror farmec ni-l restituie scrisorile lui Marcel Proust.

Basme, jocuri de copii, cântece de leagăn, strigături, doine,balade, descântece, legende și bocete din Dobrogea

Delimitarea categoriilor de folclor pe vârste – copilăria, bărbăția/maturitatea și bătrânețea

Ana Maria ȘTEFAN

O etapă deosebit de importantă și deloc facilă o constituie încercarea de delimitare din vastul material al culturii populare a categoriilor/faptelor ce alcătuiesc folclorul literar dobrogean. Vom încerca așadar, surprinderea ordinii interioare a ansamblului unor creații și stabilirea dominantelor ei. „Încă de la începutul secolului al IX-lea, problemele de clasificare s-au dovedit dificile datorită marelui bagaj de informații”.[1] Așadar, propun o clasificare a folclorului pe vârste, stabilind producții care aparțin copilăriei (basme, jocuri de copii și cântece de leagăn), bărbăției (sau maturității – strigături și doine) și bătrânești (balade, descântece, legende, bocete). Există obiceiuri cu o arie largă de răspândire, fiind întâlnite în aproape întreg spațiul românesc, dar mă voi concentra mai mult pe specificul din zona Dobrogei.

Basmul, de pildă, este o poveste populară cu caracter supranatural, cu personaje și fapte fantastice, la care participă unele forțe supranaturale. „În basm animalele vorbesc. Calul, fiarele pădurii, păsările, peștii, insectele, ajutate de eroul din poveste, ele îi sunt recunoscătoare și la rândul lor îl scapă din primejdie”.[2] Consider că basmul poate intra în categoria „copilărie”, întrucât copilăria este acea perioadă din viața omului când copilul se identifică cu personajele animaliere, când trăirile provocate de vizualizarea poveștii (copiii având o imaginație bogată), îi face să creadă cu toată ființa lor că basmul este o poveste reală, trăind-o la intensitate maximă.

Jocuri de copii

Firește că e greu a se stabili vechimea jocurilor de copii. Gheorghe Dem Teodorescu le consideră „moștenire din epoci foarte îndepărtate care s-au transmis copiilor prin simpla lor practicare”.[3] Pentru a evidenția ironia și a da vioiciune jocurilor, copiii creează cuvinte fără sens, prin repetare de silabe sau împerecherea lor, după necesitățile de rime: *Du-te ploaie călătoare/că te prinde sfântul soare/ și-ți ia picioarele cu un cai, cu un mai/ cu sabia lui Mihai!* [4] Cele mai multe din jocurile de copii în versuri se cântă și se interpretează prin mimică și gesturi după reguli proprii, în directă legătură cu mediul în care

[1] Tudor Vianu, *Istoria Literaturii Române*, I, ediția a -II-a revăzută, *Folclorul. Literatura română în perioada feudală (1400-1780)*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București,1970,pg.77;

[2] George Călinescu, *Estetica basmelui*, Editura Pentru Literatură, București, 1965, pg.32;

[3] Gheorghe Dem Teodorescu, *Poezii populare române*, *Editura* Minerva, *Bucuresti*, 1982, pg.54;

[4] Emilia Comișel, *Folclor din Dobrogea,* Editura Minerva, București, 1978,pg.44.

copilul trăiește, folosind invocarea, repetarea de cuvinte, naivitatea și stilul simplist. În Dobrogea, ne-au rămas cântece pentru elementele naturii, pentru vietăți, numărători (înainte de joc) – *Una, două, trei, baba la bordei, curăță ardei/Și-a mers în piață să cumpere o rață/ Dar mergând în piață, a căzut pe ghiață!*[5] Prin joc se memorează totodată și numeroase melodii. În aceeași categorie (copilăria), vom încadra și cântecele de leagăn.

Cântecul de leagăn este legat direct de viața de familie. Este un cântec liric cântat aproape exclusiv

de mama copilului pentru a liniști și adormi copilul. Acesta conține cuvinte simple, dar pline de gingășie. O variantă din Dobrogea este; *Nani, nani, puiu mamii!/Dormi frumos, copilul meu/ Vino pește, de mi-l crește/ Vino rață de-l răsfață/ și tu gâscă de-l du în cârcă.*[6]

Strigăturile le vom include în categoria de vârstă „Bărbăția"sau „Maturitatea". Alături de doine, strigăturile sunt speciile cele mai bogate și mai vii ale liricii populare, alcătuind un capitol important în marile colecții de folclor. Denumirea nu e aceeași pretutindeni. „În Moldova se numesc

chiuituri (deoarece se chiuie la horă), în Bihor se întrebuințează cuvântul *descântec* (adică un cântec, o poezie, fără melodie)".[7] De obicei strigătura e un catren liric sau satiric, „o satiră scurtă, tăioasă, adânc pătrunzătoare, ce se naște în timpul danțului". *Fetele din Dunăvăț, se poartă cu părul creț/ Fetele din Murighiol se poartă cu capul gol.* [8] Strigăturile se spun la horă, nunți șezători și petreceri. Prin scopul urmărit, ele sunt ironice și satirice exprimate într-o formă concisă. Uneori forma lor este dialogată. Genul aparține bărbaților, dar la nunți strigă și femeile. Ținta e mireasa, apărătoare fiind o altă femeie.

Doina, însă, în lumea culturii românești, este specia cea mai cunoscută din lirica populară, încât a ajuns să constituie pentru foarte mulți un sinonim al cântecului popular însuși. Ca termen, doina este cunoscută pe o arie mai redusă a țării. „În Oltenia, doina se găsește sub numele de „cântec lung", „haiducesc". Moldovenii îi spun *doină* sau *doiniță*. În Maramureș i se spune *horie lungă* sau *duină*."[illegible] În ceea ce privește sensul, Alecsandri a văzut în doine

[5] Emilia Comișel, *Folclor din Dobrogea,* Editura Minerva, București, 1978,pg.42;

[6] Constantin Brăiloiu, *Folclor din Dobrogea,* Editura Minerva, București, 1978,pg.45;

[7] Barbu Theodorescu, *Folclorul Literar Românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1964,pg.38;

[8] Nicolae Iorga, *Istoria Literaturii Române,* vol. I, Editura Cartea Românească,București, 1925,pg.67;

cântece de iubire, de jale şi de dor, plângeri duioase ale inimii românului în toate împrejurimile vieţii sale. În schimb, Negruzzi îi dă sensul expresiv de jale, de dor şi de puternic accent social. Nicolae Iorga vede doina ca o *sfâşietoare melancolie* şi o socoteşte aptă de a exprima toate sentimentele în toate gamele, mergând de la cea mai delicată înălţare ideală a sufletului omenesc până la satiră.[9] Tematica sa este larg cuprinzătoare. Există în doine tematica păstorească (pornind de la ideea că la origine am fost în primul rând un popor de păstori şi că folclorul cuprinde un substrat real). Anotimpurile, migraţiunile păstoreşti, dorul, dragostea, sunt teme importante în doină. (În Dobrogea doinele se găsesc clasificate în mai multe categorii: doine de jale și doine de înstrăinare. În cea din urmă categorie de folclor (pe vârste), „Bătrâneţea", vom aborda baladele, descântecele, legendele şi bocetele. Baladele sunt mici pomeniri asupra întâmplărilor istorice şi asupra faptelor măreţe. Bogdan Petriceicu Haşdeu include cântecul bătrânesc în genul poetic, definindu-l un fel de baladă sau poemă, descriind faptele vitejeşti mai cu seamă ale haiducilor şi prezentând toate elementele dintre care s-ar putea forma o epopee naţională.[10] Baladele sunt de asemenea culese şi clasificate în mai multe categorii. În Dobrogea găsim balade fantastice (cântarea Soarelui, Duh-de apă, Constantin, Cântarea şarpelui, Cântecul Dunării), Balade vitejeşti (Novac-Baba Novac, Chira Chiralina, Dumitru Dobrogeanu, Jianu), balade păstoreşti (Mioriţa I, II, III, IV, Turma Pierdută), balade despre curtea feudală (Manole, Marcu), balade familiale (Brumărelul, Neaga, Blestemul mândrei, Tudor Dobrogeanu)[11] (Tatiana Gălușcă Crâșmariu, *Folclor din Dobrogea,* Editura Minerva, București, 1978). Bocetele sunt elogii în care se exprimă sentimentul de mare durere faţă de cel decedat. Dintre toate genurile de literatură populară, el este cel mai realist şi mai filosofic pentru că se încearcă a da răspunsuri despre scopul vieţii, despre moarte şi lumea viitoare.[12] Bocetul transmite odată cu sentimentul de adâncă durere, prin contrast, sentimentul plenar al dragostei de viaţă. Vechimea bocetului ne-a transmis-o corul din tragedia lui Eschil (la mormântul lui Agamemnon).

Căutându-şi exteriorizarea determinată de structura și nivelul societății, sensibilitatea omului, a dat naștere primei forme a poeziei unui popor – descântecul. Descântecele sunt formule stereotipe orale cărora li se atribuie forța magică de a vindeca și aparțin medicinii empirice. Folosind modalitățile de expresie aparținând când genului liric, când genului epic, sau formule dialogate, descântecele nu pot fi încadrate într-un gen literar anumit. Neintegrarea lor se datorează varietății deosebite a mijloacelor de expresie pe care le folosesc. Întâlnim în descântece invocarea, evocarea, personificarea, blestemul, comparația, enumerația, gradația, dialogul, narațiunea.

Puțin studiată, legenda, a ajuns să denumească în limbajul curent orice plăsmuire fictivă, fără vreo bază reală, adică ceea ce însemna în limba veche *basm*. Termenul *legendă*, a fost impus treptat. În popor narațiunile legendare sunt denumite *povești*, fără vreo încercare de a le distinge de celelalte specii (snoava,

[9] Dumitru Caracostea, *Poezie tradițională română. Balada populară și doina*, vol. II, Editura pentru Literatură, București, 1969,pg.52;

[10] Nicolae Iorga, *Istoria Literaturii Române I*, *Folclorul*, Editura Academiei replublicii socialiste Române, București, 1970,pg.89;

[11] Bogdan Petriceicu Haşdeu, *Etymologicm Magnum Romaniae, Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor, vol. I.*, Editura Minerva, București, 1970, pg.99;

[12] Tatiana Gălușca Crâșmariu, *Folclor din Dobrogea,* Editura Minerva, București, 1978, pg.75;

basm, poveste). Legenda denumește o narațiune cu țel explicativ sau un comentariu despre oameni și aspecte mai proeminente. Comentariul legendei se concentrează pe trăsăturile neobișnuite și pe ciudățeniile oferite de natură și de viață. Consider că orice aspect neobișnuit, sau care nu face parte din realitatea zilnică reține dintr-o dată atenția și se lasă speculat în ceea ce are el insolit. Legenda se reazemă pe curiozitatea populară tot atât de veche ca și omul, avidă de a ști tot ce se petrece în jur. „De îndată ce a depășit stadiul pur biologic de animal preocupat numai de hrană, omul a început să caute dezlegarea tainelor existenței punându-și întrebările cele mai felurite cu privire la fenomenele și aspectele înconjurătoare”.[13]

Legenda se hrănește copios din pornirea funciară a omului de orice categorie de a adăuga de la sine la realitatea pe care o observă, de a o investi cu atribute pe care nu le are, de a i le exagera peste măsură. De aceea legendele se nasc neîncetat în felurite modalități, după gradul de evoluție a mentalității creatorului. În general, procesul de creație al legendelor este destul de simplu. Creatorul pornește de obicei de la observarea unui detaliu izbitor care singularizează oarecum, fiind tocmai acela care alcătuiește diferența specifică față de categoriile învecinate.

Atenția se îndreaptă îndeosebi pe particularitățile unor animale. Legendele au o viață orală mult mai anemică decât speciile distractive cum sunt basmul și snoava. „Cele mai multe legende sunt construite după două tipuri compoziționale. Cel mai simplu, „tipul comentator”, se reduce la o expunere nudă și redusă a faptului.”[14] Narațiunea se desfășoară linear pe mici etape cât de cât organizate. Cele mai multe legende istorice sunt structurate după acest „tip compozițional”. Al doilea, *tipul explicativ*, cuprinde legendele mai dezvoltate în care deznodământul catastrofal înscrie și punctul culminant al narațiunii. Acțiunea se desfășoară linear pentru ca dintr-o dată să intervină factorul neprevăzut. Ea sfârșește prin a consemna ciudățenia explicată de legendă: „de atunci...”. Mai puține legende se încadrează într-un al treilea tip compozițional, alcătuit de obicei din trei episoade, destul de scurte. Cel dintâi episod înfățișează starea personajului, de obicei precară, indicând de la sine nevoia de a ieși din impas, al doilea cuprinde rezolvarea crizei prin intervenția unui factor supranatural, starea de acum a personajului contrastând cu cea din episodul inițial, iar al treilea episod arată consecințele, pedeapsa care în legenda durează cât eternitatea. În acest tip se încadrează de obicei legendele despre descinderi pe celălalt tărâm sau răpiri de către ființe fantastice, mai cunoscute fiind cele despre răpirea copiilor mici de către Muma Pădurii sau Iele care lasă în locul lor copiii lor din care vor crește monștri netrebnici.[15] Tematic, legendele au un cuprins excesiv de mare, depășind celelalte specii narative în proză și în versuri. Bogăția excesiv de mare și diversitatea repertoriului aduc dificultăți mari cu privire la sistemul de clasificare. Acestea sunt grupate în: legende etiologice și escatologice, legende istorice, legende mitice (ființe și puteri supranaturale), legende religioase (mituri despre zei și eroi).

[13] Ovidiu Bârlea, *Folclorul românesc,* Vol.I, Editura Minerva, București, 1981, pg.63;

[14] Idem 13, pg.64;

[15] Octav Păun, *Legenda populară*, Analele Universității București, 1983,pg.29;

Şezătoare de mucenici la Siminoc

Ana-Laura PARFINOV

Căminul Cultural din satul Siminoc a fost recent gazda unui eveniment de reconstituire a unui obicei tradițional, eveniment intitulat ”La șezătoare”. Organizată de către Primăria Orașului Murfatlar, Consiliul Local, Casa de Cultură, Centrul Naţional de Informare şi Promovare Turistică, Ansamblul “Junii Murfatlarului” - instructor Chisoiu Fildiş, Şcoala Gimnazială “Adrian V. Rădulescu”- structura Siminoc şi Liceul Teoretic Murfatlar, șezătoarea a avut ca principal obiectiv reactualizarea vechilor tradiții locale și stimularea interesului tinerei generații în această direcție. Printre invitaţii de onoare ai evenimentului s-au numărat Corina Martin - Preşedinta Asociaţiei “Litoral-Delta Dunării”, primarul oraşului Murfatlar - Valentin Saghiu și viceprimarul Ilie Manea.

Evenimentul s-a deschis cu prezentarea semnificaţiei religioase şi tradiţionale a sărbătorii celor patruzeci de Sfinţi Mucenici. Pentru o bună ilustrare a anumitor momente specifice din cadrul șezătorii, vizitatorii au putut vedea expuse câteva obiecte tradiționale de uz casnic, precum războiul de țesut, roata de tors și altele. Şi pentru că şezătoarea tradiţională reprezenta, în lumea satului, un prilej de întâlnire între generaţii, unde se îmbinau într-un mod plăcut lucrul - însemnând tors, ţesut, depănuşat porumb și altele - cu poveşti, zicători și muzică pentru voia bună a tuturor, bătrânii satului au făcut o demonstraţie a uneia dintre activităţile ce se desfăşura în cadrul unei şezători, anume depănuşarea porumbului. La rândul lor, copiii Ansamblului “Bujorelul” al Liceului Teoretic Murfatlar, coordonaţi de instructor Adrian Brăteanu, au oferit, pe durata întregului eveniment, distracție și voie bună, prin muzică și joc. Aceștia au adus în atenţia publicului melodii din repertoriul interpretei Elena Roizen, precum şi o suită de dansuri dobrogene. Din program nu au lipsit nici interpreții de muzică populară, pe scenă urcând mai mulți artiști dobrogeni, între care Didi Odagiu, Maria Panov, Virginia Ciorogaru, Viorica Nica.

Evenimentul s-a încheiat într-o notă sărbătorească, toți cei prezenți putându-se bucura de gustul tradiționalilor mucenici fierți la ceaun.

Manifestări precum reconstituirea şezătorii din Siminoc au farmecul şi importanţa lor aparte, acestea reuşind să ofere participanţilor o scurtă incursiune în trecut, cu obiceiurile şi valorile tradiţionale ale acestuia.

Ansamblul Bujorelul - Liceul Teoretic Murfatlar

Bătrânii satului

Maria Panov cu copiii

O parte din Ansamblul Junii Murfatlarului

Scriitori antici despre Callatis și Callatieni

(partea I)

Cercetător științific doctor Sorin Marcel COLESNIUC

Cetatea Callatis este una dintre cele trei cetăți grecești întemeiate, în Antichitate, de coloniștii greci, pe teritoriul de astăzi al României. După contactul cu băștinașii geto-daci, grecii au înființat aici o factorie - un punct de schimb comercial. Navigatorii greci aduceau: ceramică de bună calitate, unelte, arme, îmbrăcăminte, bijuterii, vin de bună calitate, ulei și altele și luau, în schimb: cereale, miere de albine, vite, pește, lemn, sclavi etc.

Conform izvoarelor istorice scrise, cetatea a fost fondată la sfârșitul secolului al VI-lea a.Chr. de către coloniștii dorieni veniți din Heracleea Pontică, o colonie a Megarei de pe coasta Bitiniei, în prezent orașul Karadeniz Ereğli din Republica Turcia. Orașul a fost întemeiat la porunca oracolului din Delphi, pe locul unei așezări getice, care apare în izvoarele istorice sub două denumiri: Cerbetis și Acervetis. În secolul al IV-lea a.Chr., cetatea se dezvoltă foarte mult: se construiește zidul de apărare, se înființează ateliere meșteșugărești, se construiesc importante clădiri publice și private, se bate monedă etc.

În a doua jumătate a secolului al IV-lea a.Chr., Callatis, alături de Tomis și Histria, se află sub stăpânirea Imperiului Macedonean și, deși încearcă în anii 313 a.Chr. și 310 a.Chr. să se elibereze, va reuși abia în anul 281 a.Chr. Începând cu secolul I a.Chr. teritoriul dintre Istros (Dunărea) și Pontul Euxin (Marea Neagră) va fi stăpânit de Imperiul Roman, timp de aproximativ șapte veacuri. La începutul secolului al VII-lea p.Chr., cetatea Callatis a fost definitiv distrusă de atacurile avarilor și slavilor.

Informații despre Callatis și callatieni ne-au lăsat istoricii și geografii Antichității, din operele cărora s-a păstrat doar o mică parte. Cercetările arheologice realizate în Dobrogea confirmă și completează istoria acestui teritoriu, menționat în scrierile antice. În acest articol, voi prezenta informațiile referitoare la cetatea Callatis, consemnate de: Scylax din Cariadna, Pseudo-Scymnos, Diodor din Sicilia și Strabon, urmând ca, în numerele viitoare ale revistei, să prezint și alți scriitori antici care au descris, printre altele, cetatea Callatis și cetățenii ei.

Scylax din Cariadna a fost un logograf grec, născut în Cariadna din Caria. A trăit în secolul al IV-lea a.Chr. și a scris numeroase discursuri pentru diverse personalități ale vremii. În lucrarea „Călătorie pe mare de-a lungul țărmurilor locuite ale Europei, Asiei și Libiei" menționează orașele grecești din Tracia, de pe țărmul mării, printre ele fiind și Callatis: „În Pont acestea sunt orașele grecești din Tracia: Apollonia, Mesembria, Odessos, **Callatis** și (cetatea de la) fluviul Istros (Histria)."[1]

În a doua jumătate a secolului al IV-lea a.Chr., orașele: Callatis, Tomis și Histria s-au aflat sub stăpânirea regilor macedoneni:

[1] Scylax din Cariadna, *Călătorie pe mare de-a lungul țărmurilor locuite ale Europei, Asiei și Libiei* , 67, *FHD*, vol. I, p. 133.

Filip al II-lea (359 – 336) și Alexandru cel Mare (336 – 323). În anul 322 a.Chr., Lisimah a declanșat acțiunea de recucerire a teritoriilor care ieșiseră de sub stăpânirea macedoneană. Până în anul 314 a.Chr. reușește să supună, din nou, cetățile grecești din Dobrogea de astăzi.

Pseudo-Scymnos s-a născut în China, a trăit, cu aproximație, între anii 250-180 a.Chr. și a scris, în proză, o „Periegesis" a celor trei continente cunoscute în acea vreme: Europa, Asia și Africa.

În lucrarea „Descrierea Pământului" îl amintește pe Demetrios din Callatis[2], cel care în jurul anului 200 a.Chr. a scris 20 de cărți, în versuri, pe care le-a intitulat „Despre Asia și Europa". În cărțile sale, Demetrios din Callatis a descris istoria orașelor de pe țărmul Pontului Euxin, tratându-le din punct de vedere geografic și etnografic, iar Pseudo-Scymnos îl citează deseori în lucrarea sa, ba chiar descrie coasta tracică după Demetrios din Callatis.

Referitor la cetatea Callatis, Pseudo-Scymnos menționează: „Orașul **Callatis** a fost o colonie a heracleoților, ce apare la porunca unui oracol. (Heracleoții) au întemeiat-o pe vremea când Amyntas a preluat domnia peste macedoneni."[3] Heracleoții erau locuitorii cetății Heracleea Pontică, de pe coasta Bitiniei.

Diodor din Sicilia s-a născut la Agyrion, în Sicilia, și a trăit în secolul I a.Chr. A călătorit trei decenii, timp în care a strâns informații pe care le-a inclus în marea sa operă intitulată „Biblioteca", alcătuită din 40 de cărți, din care s-au păstrat doar câteva.

În anul 313 a.Chr., cetățile grecești s-au răsculat împotriva stăpânirii macedonene. Cetățile au fost susținute de Antigonos, care era în conflict cu Lisimah încă din anul 316 a.Chr. Evenimentul este descris de Diodor din Sicilia astfel: „În vremea aceea, **callatienii**, care locuiesc în părțile din stânga Pontului, au alungat o garnizoană a lui Lisimah – pe care o aveau la ei - și au dobândit neatârnarea."[4]

Ulterior și cetatea Histria a ieșit de sub stăpânirea macedoneană, iar cetățile de pe litoralul de vest al Pontului Euxin au încheiat o alianță inclusiv cu tracii și sciții dobrogeni. Ca urmare, Lisimah a declanșat o campanie de recucerire a cetăților eliberate de sub stăpânirea sa. Cetatea Odessos a fost recucerită prin bună înțelegere. „Apoi, el a izbutit să aducă sub stăpânirea sa – în același chip – pe istrieni, pornind să atace cetatea **callatienilor**. "[5]

Sciții și tracii au încercat să-i susțină pe callatieni, dar au fost înfrânți de oastea lui Lisimah. „Înconjură cetatea **Callatis** cu trupe și începu asediul, străduindu-se în tot chipul să pedepsească pe cei ce se făcuseră vinovați de răzvrătire. Pe când era ocupat cu asediul, sosiră niște soli, care-i vesteau că Antigonas trimisese (în vara anului 312 a.Chr) două oști în ajutorul **callatienilor**, una pe uscat și alta pe mare, pentru care pricină generalul Lyoon pătrunsese cu flota în apele Pontului, în vreme ce Pausanias – cu mulți ostași – își statornicise tabăra lângă așa numitul *Monument Sacru*."[6] Acest *Monument Sacru* se afla pe coasta Asiei Mici, la intrarea în Bosfor.

Lisimah a lăsat o parte din oaste să asedieze, în continuare, cetatea Callatis, dar cu cea mai mare parte a ei a plecat către Munții Haemus (Munții Balcani), unde s-a luptat cu oastea lui Seuthes, aliatul lui Antigonas. Lisimah iese învingător, apoi îl ucide și pe Pausanias, care se

[2] Pseudo-Scymnos, *Descrierea pământului*, 718-721, apud *FHD*, vol. I, p. 169.

[3] *Ibidem*, 760, apud *FHD*, vol. I, p. 171.

[4] Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*, XIX, 73, 21, apud *FHD*, vol I, p. 193.

[5] *Ibidem*.

[6] *Ibidem*.

refugiase în trecătorile Munților Haemus.

Diodor din Sicilia continuă istorisirea: „Locuitorii din **Callatis** fiind asediați de Lisimah și apăsați de lipsa celor necesare traiului, Eumelos primi o mie de locuitori, care cedaseră foametei. Acestor **callatieni** nu numai că le oferi deplina siguranță a refugiului, dar le dădu voie să-și întemeieze o cetate. În afară de acestea, le dărui localitatea numită Psoa și le împărți pământ."[7]

Autorul amintește aici, se pare, de al doilea asediu al orașului, întrucât primul asediu fusese ridicat în anul 311 a.Chr., la încheierea păcii generale, de care au beneficiat și cetățile grecești vest-pontice.

„Când însă Pleitarchos ajunsese la intrarea în Pont, găsi împrejurimile ocupate de dușmani. El renunță a mai trece (în Asia) și se îndreptă spre Odessos, cetate care se afla între Apolonia și **Callatis**, în fața Heracleiei, așezată de cealaltă parte a mării - și unde se găseau o parte din trupele lui Lisimah".[8]

Diodor din Sicilia mai descrie și episodul în care Dromichaites, regele tracilor, l-a capturat pe regele macedonean Lisimah și l-a condus în cetatea Helis. Atunci când tracii au cerut ca Lisimach să fie pedepsit, Dromichaites i-a convins că este mai bine să-l cruțe, pentru că un alt rege, poate chiar mai rău, îi va lua locul. Dar, cruțându-l pe Lisimah, el le va fi recunoscător și tracii își vor putea redobândi teritoriile pierdute.

Mai mult, Dromichaites a pregătit și un ospăț cu mâncăruri alese pentru Lisimah și prietenii săi, la care macedonenii au fost serviți în vase de argint și aur, pe o masă de argint. În schimb, tracii au mâncat zarzavaturi și carne și au băut vinul în cupe confecționate din lemn și corn. În timpul ospățului, Lisimah l-a asigurat pe Dromichaites că va deveni prietenul și aliatul tracilor, iar, la finalul ospățului, macedonenii au fost liberi să plece.

Strabon (63 a.Chr. – 19 p.Chr.), născut în Amaseia din Pont, a scris o istorie în 43 de cărți, în care a prezentat evenimentele din secolele II – I a.Chr. Cea mai importantă dintre lucrările sale este „Geografia", scrisă în 17 cărți, păstrată în cea mai mare parte. Aceasta este considerată a fi cea mai completă și cea mai competentă lucrare referitoare la perioada antichității.

Astfel, în „Geografia", autorul amintește și de ținuturile de la Pontul Euxin și Istru. „Urmează mlaștinile așa-numitei Sciții Mici, de dincoace de Istru. Și despre acestea am pomenit. Tribalii, misii, crobizii și așa-zișii troglodiți locuiesc pe teritoriul ce se întinde mai sus de **Callatis**, Tomis și Histria. Apoi, cei care locuiesc de la poalele Munților Haemus până la Pont: coralii, besii, o parte din maidi și danteleți. Toate aceste neamuri se îndeletnicesc într-o foarte mare măsură cu jaful, iar besii, care ocupă cea mai mare parte a Munților Haemus și sunt numiți *tâlhari* chiar de tâlhari, trăiesc în colibe și duc o viață oropsită."[9]

În această lucrare, Strabon prezintă și cetățile grecești de pe „Țărmul Stâng al Pontului", cum numește autorul regiunile tracice din vestul Mării Negre, printre ele fiind, bineînțeles, și cetatea Callatis: „La o depărtare de cinci sute de stadii de *gura sacră* a Istrului, mergând neîncetat de-a lungul țărmului mării – în așa fel încât să-l ai la dreapta – se află orășelul Istros, colonie a milesienilor. Vine apoi Tomis, altă cetate – tot mică – la o depărtare de două sute cincizeci de stadii

[7] *Ibidem,* XX, 25, 1, apud *FHD*, vol I, p. 195.

[8] *Ibidem,* XX, 112, 2., apud *FHD*, vol I, p. 195.

[9] Strabon, *Geografia,* VII, 5, 12, (C. 318), apud *FHD*, vol I, p. 249.

de cealaltă. Apoi, la un interval de două sute optzeci de stadii de la Tomis, ni se înfățișează orașul **Callatis**, care este o colonie a Heracleiei. Apoi, la o mie trei sute de stadii, găsim Apollonia, colonie a milesienilor (...) Între **Callatis** și Apollonia întâlnim Bizone – din care cea mai mare parte s-a scufundat în urma cutremurelor –, Crunoi, Odessos, colonie a milesienilor, Naulochos, un orășel al mesembrilor. Vin la rând Munții Haemus, care se întind până la țărmul mării de acolo; apoi Mesembria, colonie a megarienilor (...) Ni se înfățișează apoi Anchiale, cetatea apoloniaților și Apolonia însăși.

Pe țărmul de aici găsim promontoriul Tirizis, loc întărit folosit de Lisimah pentru păstrarea tezaurului. Apoi, de la Apolonia până la Cinae sunt cam o mie cinci sute de stadii și, pe intervalul acesta, se află Tynias, ținut al apoloniaților, Phinopolis și Andriace, care se învecinează cu Salmydessos..."

În „Geografia", Strabon menționează și Heracleea Pontică, cetatea de unde au plecat coloniștii care au întemeiat orașul Callatis, dar și cetatea Chersones, situată în Peninsula Crimeea: „Cetatea Heracleia are un port bun, fiind vrednică de amintit și pentru alte motive. De aici au pornit colonizări. Chersonesul și **Callatis** fiind coloniile acesteia..."[10]

[10] *Ibidem,*VII, 6, 1, (C. 319), apud *FHD*, vol I, p. 249 – 251.

Mitropolitul Unirii, Gurie al Basarabiei

Ionel CĂPIŢĂ

Aveai impresia că la acea oră, în acea zi de joi, 12 ianuarie 2017, te afli într-un lăcaș de cult, într-o Sfântă Biserică, și nu în Sala cu Cămin a Casei Scriitorilor, unde rând pe rând s-a adunat mulțime de enoriași, pentru a se împărtăși și a asculta predica Înalt Preasfințitului Gurie, mitropolitul Basarabiei, care privea din fotografiile de epocă, aranjate cu grijă pe pereții acestei săli, glăsuind în același timp din cărțile Sale aducându-i laude Tatălui Ceresc și semănând Lumină neamului Său. În această atmosferă bine cuvântată în care domnea Duhul Sfânt, un sobor de preoți din partea Mitropoliei Basarabiei și cea a Moldovei a oficiat o slujbă de pomenire a celui care a fost și rămâne a fi Înalt Preasfințitul Gurie, Mitropolitul Basarabiei, și numai după aceasta și-a desfăcut aripile întrunirea sub genericul „Păstorul de Neam, Mitropolitul Gurie Grosu – 140 de ani de la naștere”, cu medalionul literar, cu lansarea cărții „Mitropolitul Gurie – operă zidită în destinul Basarabiei”, îngrijită și coordonată de Silvia Grossu, apărută în anul 2016 la editura *Epigraf*, 320 de pagini, cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova. Organizator și moderator al acestui eveniment a fost Vasile Malanețchi, directorul general al Muzeului de Literatură Română „Mihail Kogălniceanu”. Până ca cei prezenți să mărturisească despre felul cum l-au cunoscut, în ce măsură au înțeles din faptele și lucrările marelui nostru înaintaș și cât de mult ne este de învățătură opera Înalt Preasfințitului Gurie, mitropolitul Basarabiei (2.01.1877-16.11.1943), moderatorul a propus pentru vizionare un film documentar, de scurt metraj, în care s-a povestit despre viața și activitatea acestui neobosit slujitor al Altarului Divin, Păstor de Neam. Apoi, dl Arcadie Suceveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, a evocat personalitatea Mitropolitului Gurie spunând că „este figura emblematică a Basarabiei, care a slujit pe altarul religiei și a culturii și este bine să actualizăm imaginea acestui promotor al valorilor creștine ale Neamului Românesc”.

„Mitropolitul Gurie Grosu a fost și rămâne una dintre cele mai mari personalități ale Bisericii Române, pe care le-a dat Basarabia, a ținut să menționeze academicianul Valeriu Matei. Mă bucur că revine în rândurile noastre Omul numărul unu în Mișcarea de Eliberare Națională de la începutul veacului trecut, care la 27 martie 1918 a ținut acel discurs divin în fața Sfatului Țării. Merită o monografie fundamentală, de-a fir a păr”.

Înalt Preasfințitul Gurie, Mitropolitul Basarabiei

Un clinchet de lumină și dragoste a fost pentru cei prezenți îndemnul și aprecierile date de poetul-academician Nicolae Dabija. Domnia sa, privind cu bucurie la slujitorii altarului, veniți din partea celor două mitropolii – a Basarabiei și a Moldovei, a spus: „Prea cucernici părinți, cât de bine vă stă împreună! Urmați pilda Înalt Preasfințitului Mitropolit Gurie, care a binecuvântat lucrările Sfatului Țării și a sfințit Actul Unirii cu Patria-Mamă România. Uniți-vă și ajutați-ne să săvârșim Unirea”.

Ceea ce ne-a bucurat în continuare pe noi, cei din Sala cu Cămin, au fost mărturisirile fețelor bisericești. Bunăoară, din gura prea cucernicului părinte de la Mănăstirea Curchi ce ține de Mitropolia Moldovei, am auzit:

- La nivelul nostru, slujitori ai Sfântului Altar, nu avem probleme, chiar suntem în relații de prietenie frățească cu cei care slujesc în cadrul Mitropoliei Basarabiei, nici din partea credincioșilor nu apar probleme. Timpul le va pune pe toate la loc.

- Poate e momentul să punem umăr la umăr și împreună să propășim acest Neam! a intervenit prea cucernicul părinte de la Mitropolia Basarabiei.

Și am înțeles cu toții cei din Sală că mărul în pom s-a copt...

- Să ne uităm în oglindă și să ne întrebăm: *Ce facem în lumea asta, ca să avem fața noastră curată?* ni s–a adresat, cu toată lumina sufletului și căldura inimii, dna Silvia Grossu, conferențiar universitar, care a îngrijit și a coordonat și prima carte din trilogia „Mitropolitul Gurie", intitulată: „Mitropolitul Gurie – misiunea de credință și cultură", editată în anul 2007, la editura „Epigraf", sub egida Bibliotecii Municipale „B.P. Hașdeu". Precizez: cea de-a treia carte, ce urmează să vadă lumina tiparului, se va numi „Mitropolitul Gurie – procesul și apărarea mea".

Istoricul Ion Țurcanu a venit cu o sugestie „ca cineva să studieze cele două volume de dosar, intentat la acea vreme Mitropolitului Gurie: un jurist foarte bun și un istoric pe măsură, ca să iasă adevărul la iveală în ce măsură este adevărat și în ce măsură acel dosar afectează personalitatea Mitropolitului Gurie Grosu".

Iar cunoscuta cercetătoare Maria Danilov ne-a mărturisit cu inima deschisă:

- Azi e o zi de sărbătoare. Mitropolitul Gurie Grosu ne-a adunat. Din totdeauna marile personalități adună lumea în jurul lor. Gurie Grosu este o mare personalitate a Basarabiei. Cartea „Mitropolitul Gurie – operă zidită în destinul Basarabiei" este de mare folos pentru toată seminția românească. Ea ne ajută să ne cunoaștem ca neam.

Am mărturisit și eu în fața celor care au făcut să fie neîncăpătoare, la acea oră, Sala cu Cămin că, citind această carte, a doua, mi-am dat seamă că sunt nepotul spiritual al Mitropolitului Gurie, care a fost și alcătuitor de abecedare, pe care le-a editat în repetate rânduri, după care a învățat a scrie și a citi tatăl meu, născut în anul 1912. Și, odată ce părintele spiritual al tatii a fost Înalt Preasfințitul Gurie Grosu, rezultă că eu, care am preluat școala tatii, sunt, pe bune, urmașul spiritual al acestui enorm far de lumină, care străbate prin vremi, Mitropolitul Gurie. Uitați-vă cât de actual este și se cade a lua aminte. Îl citez: „Ștefan cel Mare, pentru apărarea moșiei, a zidit cetăți, pentru ca înlăuntrul lor să se apere... Acum cetățile unui neam sunt universitățile. Zidurile de apărare sunt piepturile pline de iubire pentru neam. Aceste piepturi să le creștem la hotarele țării prin universitățile provinciale. Să dăm Basarabiei cât mai multă cultură". El a fost contemporan cu preotul Alexe Mateevici și ambii au avut de suferit din cauza politicului, plătind prea scump...

Mitropolitul Gurie a fost o icoană vie. Vom demonstra că Basarabia a dat naștere unui sfânt, cu numele Mitropolitul Gurie. Cred că nu este departe acea zi când va fi canonizat, ne-a vorbit, ca din amvon, părintele Viorel Cojocaru de la Mitropolia Basarabiei.

Dintre urmașii Mitropolitului Gurie Grosu, la această împărtășanie de suflet a fost nepotul lui, Igor Grosu. Domnia sa a mărturisit în fața tuturor că în timpul ocupației sovietice numele Gurie Grosu era tabu. N-a auzit și n-a știut că a existat pe acest pământ Mitropolitul Gurie. Nici tata lui, întors din Siberia, nu i-a suflat o vorbă despre fratele bunicului. „Abia în anul trei de facultate, am descoperit în podul casei multe-multe fotografii și atunci am aflat de la ai mei de Gurie Grosu, cine a fost. Acele fotografii, (o parte le vedeți atârnate în această sală), i le-am arătat la acea vreme doar lui Nicolae Dabija, care mi-a spus că-s de mare valoare, să le păstrez că „vine vremea lor".

Iată că a venit și vremea Mitropolitului Gurie, Omul – Martir, care a pus umărul la înfăptuirea Unirii Neamului, care ne poate ajuta întru reîntregirea Țării. Că doar memoria înaintașilor e lumina izbânzii. Să valorificăm acest tezaur imens.

Material documentar util declarării lui Agi (cabul) în calitate de cetăţean de onoare al comunei Castelu[1]

[1] Materiale încredinţate redacţiei noastre spre publicare de către fiica istoricului, dr. Lavinia Dumitraşcu. In onorem Gheorghe Dumitraşcu

Prof.univ.dr. Gheorghe DUMITRAȘCU

Materialele documentare generalizante de la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea definesc localitatea Agi Cabul ca fiind un sat-cătun aparținător de satul Caratai, fiind așezat între dealurile Caramurat și Agi Cabul, pe Valea Agi Cabul. La sfârșitul secolului al XIX-lea era pe cale de dispariție, dar mereaua sa avea 1369 de ha, vatra satului avea un ha, satul fiind locuit de 5 familii cu 16 suflete.

Într-o monografie a comunelor rurale ale județului Constanța, prefectul N.T. Negulescu îl considera, între 1916-1921, ca fiind dispărut.

Locul a devenit parte a merelei satului Nisipari sub acest nume. L-am cunoscut în jurul lui 1950. Aveam acolo 2 ha de pământ. Din cel mai fertil, mai ales pentru porumb. Bostănăriile, care mai pătrundeau și acolo, erau frumoase, dar pepenii n-aveau timp să se coacă. Până toamna târziu, veneam cu caii la iarbă pe sămurastra neagră, mai înaltă de genunchi. Locul avea ceva misterios, urmele unor ziduri se mai vedeau. Cioburi, mai peste tot, cenușă, de asemenea, dar niciun cimitir, nici musulman, nici ortodox.

*

De unde numele așezării Agi Cabul?

Specific – de la început –, am un singur izvor, între legendă și povestire despre acest personaj. Istoric fiind declar că mă bazez doar pe acesta.

Agi Cabul era fiul unui hoge din satul Caratai/ probabil prin secolul XVIII/ cu aplecare către știința de carte. S-a dovedit un elev conștiincios al Seminarului Musulman din Babadag. Venea acasă, de fiecare dată, cu o ladă de cărți. Murind tatăl lui, a fost nevoit să întrerupă studiile și să se angajeze ca ajutor de dascăl la hogea din Bazargic. Citea enorm, pentru acel timp.

Ajutând-o pe mamă, văduvă la Caratai, a sleit o fântână și a descoperit o căldare de galbeni. Cu o parte din aceștia, și-a construit o casă corespunzătoare în Caratai, a cumpărat vite și pământ și a făcut călătorii în teritoriile otomane din jur. A rămas un mare cititor și a avut, probabil, o bibliotecă. S-a căsătorit cu fata pașei din Babadag, pe care a cumpărat-o, conform obiceiului. A dus-o la Caratai, într-un habitat corespunzător unui om bogat. În urma unui atac al fiului pașei de la Carasu - Medgidia -, spărgător de familii și haremuri, l-a prins pe acest intrus și i-a tăiat o mână. Îl chema Osman Cara Iolan. Omul cerșea, după aceea, la ușa geamiei. Milos, Agi Cabul l-a angajat la tamazlâcurile lui pe un post privilegiat.

O a doua încercare a argatului său de a-i răpi soția, pe frumoasa Ersultan, s-a sfârșit prin uciderea acestuia. Apoi, din cine știe ce boli, soția i-a decedat. Într-o teribilă depresie, găsește ajutor moral la pașii de la Medgidia, prietenul său și de la Babadag, socrul său. Face un voiaj prin locurile sfinte ale musulmanilor, un hagealâc la Mecca. Întors la Caratai, în mijlocul cărților lui, fără urmași, dăruiește oile și o parte din pământ ciobanilor lui. Restul averii o vinde. Departe de Caratai, pe valea care-i va purta numele. A construit o locuință modestă și a trăit restul zilelor întru Dumnezeul său musulman și cărțile sale. Primea curioși să-l cunoască și le bucura privirea cu împrejurimile. Era un fel de ghid. După moartea sa, a fost înmormântat de pașii de la Medgidia și de la Babadag.

*

După povestirea pe care am citit-o, unde se dau nume proprii de oameni și așezări, contemporane lui, îmi vine să cred că omul n-a fost numai o legendă. Inițiativa conducerii comunei Castelu de a-l numi - la distanță de poate trei secole – cetățean de onoare, mă face să sprijin ideea: omul, intelectual peste limitele noțiunii din timpul său, om de cultură deci, umblat, este un model. Și din punctul de vedere al personalității sale, și din punct de vedere moral. La urma urmei și Isus și Mahomed au propovăduit mila și ajutorarea celor săraci /ziceam că și-a vândut o parte a averii, a dăruit-o celor neajutorați, schilozi, bolnavi săraci/.

E atât de frumos modelul de ctitor încât, în neputința susținerii absolut științifice a lui, apreciez gestul, frumos și cuminte pentru timpul nebun în care trăim, al Primăriei și Consiliului Comunal Castelu.

Primitivi în Lumea Nouă – Nativii din America de Nord (II)

drd. Mirela STAICU

Nativii din partea nordică a continentului american se bucurau de o convieţuire în armonie, chiar dacă, uneori, războaiele dintre triburi erau inevitabile. Însă beneficiau de pace interioară, puteau să îşi săvârşească ritualurile dedicate Marelui Spirit, fumau pipa păcii, mulţumind Pământului-Mamă şi Cerului-Tată pentru toate. Până când au apărut coloniştii. Contactul dintre civilizaţii s-a transformat în confruntări numeroase, întrucât europenii îi priveau pe indieni ca un „altul", diferit în esenţă şi prezenţă de ceea ce cunoşteau. În ciuda tendinţei moderne de a recepta lumea nou-găsită, ei au fost indiferenţi la ceea ce era unic, inedit, la cultura imensă şi fascinantă pe care nu au putut-o pricepe/percepe sau asimila. Indienii au devenit, într-o anumită măsură, invizibili şi inaudibili, singura soluţie rămânând integrarea lor.[1]

Însă procesul de integrare a dus la o serie de atrocităţi la care au fost supuşi băştinaşii, fiind decimaţi şi scindaţi în suflete şi minţi. Cu toate acestea, au păstrat în sine aceleaşi valori spirituale care i-au călăuzit într-o viaţă trăită simplu, într-o perfectă comuniune cu natura, ce denotă o puternică vibraţie spirituală, o legătură indisolubilă cu natura, o viaţă dedicată lumii, pământului, comunităţii şi sinelui. Însă, probabil, acest mod de viaţă face dificilă integrarea lor în cadrul comunităţilor construite, de mai bine de 500 de ani, de populaţia albă.

Convieţuirea ulterioară a determinat schimbări majore în toate stadiile, de la modul de trai, până la forme de manifestare artistică, păstrându-şi, pe cât posibil, trăsăturile definitorii care le-au conservat unicitatea între celelalte popoare ale lumii. Literatura de specialitate a împărţit studiile despre amerindieni pe baza unor *arii culturale*, ce corespund unor regiuni mai mult sau mai puţin întinse, cu populaţii ce împărtăşesc trăsături culturale şi lingvistice. Conceptul a fost creat cu scopul de a uşura studiul modelelor culturale („cultural patterns")

Harta distribuţiei geografice a ariilor culturale amerindiene

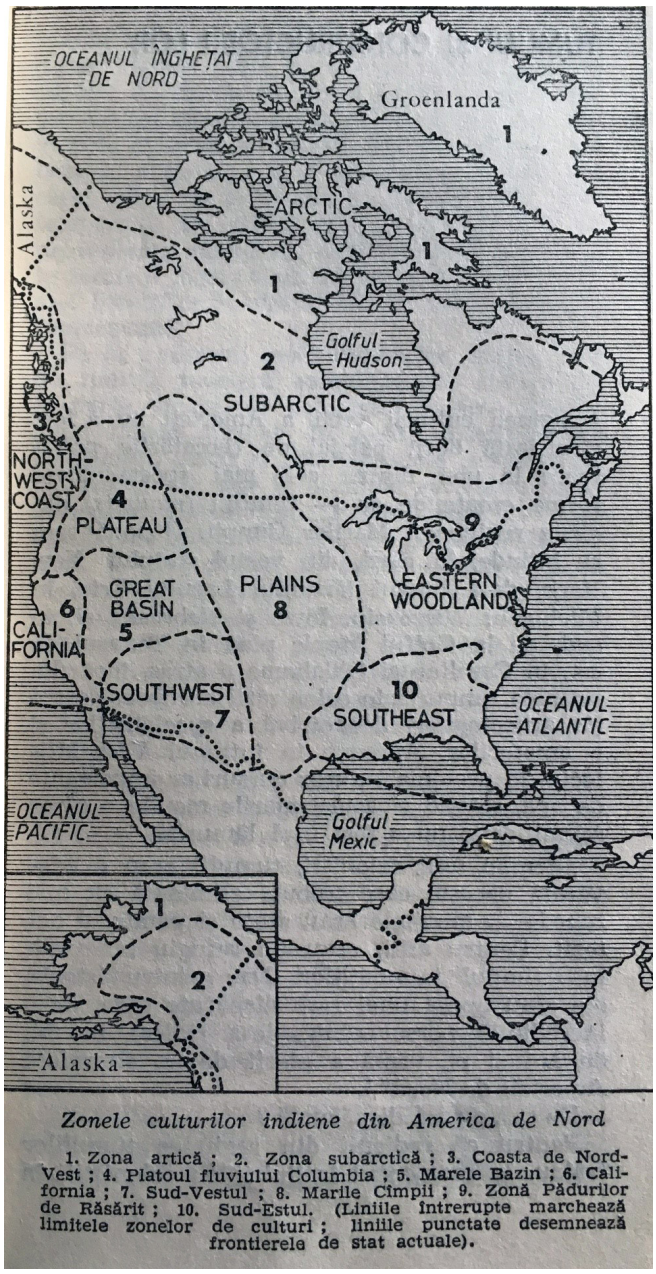

Zonele culturilor indiene din America de Nord

1. Zona artică ; 2. Zona subarctică ; 3. Coasta de Nord-Vest ; 4. Platoul fluviului Columbia ; 5. Marele Bazin ; 6. California ; 7. Sud-Vestul ; 8. Marile Cîmpii ; 9. Zonă Pădurilor de Răsărit ; 10. Sud-Estul. (Liniile întrerupte marchează limitele zonelor de culturi ; liniile punctate desemnează frontierele de stat actuale).

Foto: Dan Grigorescu, *La Nord de Rio Grande*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1985, p. 19.

[1] Brian Swann, *Voices from Four Directions*, University of Nebraska Press, Lincoln and London, 2004, p. XV.

identificabile în comunități apropiate din punct de vedere geografic.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, etnologul Otis T. Mason identifică 12 *zone etnice* („ethnic enviroments"), pe care le descrie în termeni geografici și culturali. Ulterior, antropologul Clark Wissler[2] (1914), divide zona în 11 arii culturale (divizare pe care o preia, mai târziu Stith Thompson și o include în studiul *The Folktale*[3]). Wissler atenționează că divizarea realizată de el se bazează exclusiv pe cultura materială, astfel că, pentru fiecare zonă enumerată, oferă detalii cu privire la mâncare, tipuri și forme de adăpost, mijloace de transport, îmbrăcăminte, oale, coșuri, arme, elemente realizate din piei de animal, din lemn, din piatră, din oase sau din metale, penele și ce se realizează din acestea – tehnica quill și altele. Kroeber revizuiește[4] schema lui Wissler și propune șase zone majore, cu 84 de subzone, analizându-le pe baza intensității culturale, dar și pe baza conținutului. În 1957, Driver[5] prezintă o împărțire în 17 arii majore, în timp ce majoritatea studiilor recente identifică 10 arii culturale. Dan Grigorescu le schițează în volumul *La Nord de Rio Grande* (1985), clasificarea regăsindu-se și în enciclopedia triburilor nativ-americane, editată de

Ariile culturale nord-americane prezintă un sistem de a clasifica popoarele indiene în funcție de cultură și geografie

Foto: Carl Waldman, *Encyclopedia of Native American Tribes*, third edition, Checkmark Books, New York, 2006, p. X.

[2] Clark Wissler, „Material Cultures of the North American Indians", în *American Anthropologist*, Serie Nouă, vol. 16, nr. 3, „Fapte și probleme ale antropologiei nord-americane" 1 (Iulie-Septembrie 1914), p. 447-505.

[3] Stith Thompson, *The Folktale*, The Dryden Press, New York, 1946, p. 299-301.

[4] A.L.Kroeber, *Cultural and natural areas of Native North America, University of California Publications in American Archeology and Ethnology*, University of California Press, Berkely, 1939.

[5] Harold E. Driver, *Indians of North America*, University of Chicago Press, Chicago, 1961.

Carl Waldman[6] (ed. a III-a, 2006), dar și pe site-ul *britannica.com*[7].

(1) Zona Arctică[8] – caracterizată de un climat rece; ocupații principale - vânatul și culesul; alimentație - pește și mamifere de mare; sunt specifice casele în formă de dom, uneori realizate din zăpadă; populații – Aleut, Inuit.

(2) Zona Subarctică – include Alaska de astăzi și mare parte din Canada; climatul este rece, predominând taigaua; pescuitul și vânatul reprezintă principalele ocupații; fauna cuprinde elani, castori, pești și păsări de apă; între triburi regăsim Beothuk, Cree, Koyukon.

(3) Coasta de Nord-Vest – zonă cu un climat abundent în precipitații; în partea sudică predomină pădurile tropicale; ocupația principală era pescuitul, mai ales al somonului; e o arie unică între cele non-agricole, cu o structură socială stratificată – bogați, oameni din popor și sclavi; casele se construiau aproape de apă, erau mari, din lemn; sculptau în piatră și lemn, construiau mijloace de transport pe apă, stâlpi totemici sau memoriali și împleteau coșuri; Bella Coola, Chinook, Kwakiutl, Quileute, Tlingit, Tsimshian

(4) Platoul fluviului Columbia – la intersecția a cinci arii culturale, zona este înconjurată de munți și se organizează în jurul râului Columbia; climat mai blând decât în Câmpii; vânatul, pescuitul și culesul erau principalele ocupații; populații - Nez Perce, Umatilla, Spokan, Walla Walla.

(5) Marele Bazin – zona are în centru Nevada de astăzi și include regiunile din jur; predomină deșertul; ocupația de bază era vânătoarea de bizoni; ulterior, locuințele cu formă de „tipi" le-au înlocuit pe cele de tip dom; cultura materială include plase, coșuri, bețe de săpat („digging sticks"); triburi – Paiute, Shoshone, Ute

(6) California – cuprinde coasta Pacificului, cu platouri înalte și un relief variat, cu munți și deșerturi înalte; organizați în „triblets", practicau agricultura doar pe malul râului Colorado; din ghinde făceau un soi de făină; pescuitul și culesul crustaceelor sau al fructelor sălbatice erau ocupații de bază; ritualuri/ceremonii importante; organizau târguri de negoț; printre populații se numără și indienii Hupa, Tolowa, Yuki sau Yurok.

(7) Sud-Vestul – zona dintre Munții Stâncoși și Sierra Madre, cuprinzând un relief arid, deșertic; popoare ce vânau și cultivau bumbac, porumb, fasole și dovleac; indienii Pueblo construiau case din piatră și se organizau în structuri de rudenie complexe; confecționau păpuși, oale, și bijuterii, coșuri și bețe de săpat („digging sticks"); aveau ritualuri complexe de vindecare; triburi – Apache, Hopi, Navajo,Pueblo, Zuni.

(8) Marile Câmpii – zona se află în centrul continentului, cu climat temperat-continental; cultivau tutun, floarea-soarelui, porumb, însă se organizau și vânători de bizoni; sunt specifice locuințele conice („tipi"), uzul penelor și folosirea tobelor în diverse ritualuri, cum ar fi Dansul Soarelui; triburi - Arapaho, Blackfeet, Cheyenne, Crow, Pawnee, Sioux etc.

(9) Nord-Estul (Zona Pădurilor de Răsărit) – s-a dezvoltat în jurul munților Apalache, unde există o climă temperată, cu multe păduri și Marile Lacuri; ocupația de bază era agricultura, cultivând porumb, fasole, dovleac; fauna cuprindea căprioare, elani, curcani și pești; sunt specifice locuințele sub formă de dom („wigwam"), îmbrăcămintea din piei de animal; între triburi se numără și Algonkin, Chippewa, Iroquois, Micmac, Shawnee, Wampanoag.

(10) Sud-Estul – cuprinde coasta Atlanticului, până la Golful Mexic; climatul este cald temperat în nord și subtropical în sud; ocupația de bază era agricultura, cultivând porumb, fasole, dovleci, tutun și se organizau în cătune („hamlets"); zona este recunoscută pentru iconografia religioasă, ce includea imagini cu păsări; dintre triburi, fac parte Apalachee, Cherokee, Cochtaw, Yuchi.

Alături de clasificarea în arii cultural-geografice, Dundes menționează și posibilitatea unei clasificări lingvistice. Deși mai puțin arbitrară decât cea în arii culturale, această împărțire reflectă o varietate similară cu cea prezentată deja. A fost estimat că pentru partea de la nord de Mexic, existau aproximativ 200 de limbi separate, în comparație cu 350 pentru Mexic și America Centrală și 1450 pentru America de Sud[9]. În 1940 C.W. Voegelin a estimat că 149 de limbi ale amerindienilor nordici încă se vorbeau și 20 de ani mai târziu, Chafe, folosind un chestionar, a găsit un număr comparabil[10].

[6] Carl Waldman, *Encyclopedia of Native American Tribes*, ediția a treia, Checkmark Books, New York, 2006.

[7] Elizabeth Prine Pauls, „Native American. Indigenous peoples of Canada and United States", publicat 04.10.2016, accesat 10.03.2017, https://www.britannica.com/topic/Native-American.

[8] În engleză: Arctic, Subarctic, Northwest Coast, Plateau, Great Basin, California, Southwest, Plains, Northeast (Eastern Woodland), Southeast.

[9] Stith Thompson, *op.cit.*, p. 101-102.

[10] Alan Dundes, „North American Indian Folklore Studies", în *Journal de la Société des Américanistes*, tomul 56 nr. 1, 1967, p. 54.

Eu vreau martie cu soare și mușcate la fereastră!

Anca JIGMOND

Da, știu, am lipsit în luna februarie! Motivat. Dar m-am întors cu lecția învățată și cu sfaturi zic eu, utile.

Scriu astăzi ca urmare a concluziilor trase în februarie și vă spun și vouă că există domenii de interes, unde vorba "iarna car și vara sanie" se aplică perfect. De ce spun asta: pentru că iarna, înțelepții pregătesc vacanțele de vară, iar vara, firesc le pregătesc pe cele de iarnă.

Prin urmare astăzi vorbim de o floare atribuită verii, mușcata (*Pelargonium sp*).

Amintiri despre mușcate avem toți cu siguranță. Tronează falnic la geamurile tuturor caselor românești din cele mai vechi timpuri. Faceți un exercițiu: casa aceea de la țară: cu pridvor, cerdac ce vreți voi cum este ea în mintea voastră? Nu-i așa: cu mușcate roșii așezate în ghiveci de lut. Nu aveți amintirea asta? La mânăstire ați fost? Și acolo aceeași imagine cu mușcate la ferestre, să nu ziceți că nu!

Hmmm, și mamaie avea mușcate. Exact așa: roșii în ghiveci de lut. Și mai avea o mușcată, îi zicea "Americă", cu frunzele parfumate și flori roz brăzdate cu nervuri mov. Cum parfum pe vremea aceea aveam doar colonie sau apă de lavandă, sic, frecam frunzele parfumate în palme și ne frecam gâtul cu ele! Ai făcut și tu așa, hai zi că nu?

Mușcatele reprezentau trocul ideal între vecine și se faceau schimburi programate din vreme, să nu cumva să se uite. Astfel, în afara ghivecelor pomenite mai sus, la geam erau în permanență și borcane cu lăstari de mușcate puși la prins rădăcini.

"**America**" este "Mușcata – Trandafir" sau *Pelargonium graveolens* cu miros de trandafir și lămâiță.

Mușcatele noastre, frumoase, roșii, albe roz, extrem de rezistente provin, cum bine spunea mamaie, din America de Sud și Africa.

Atenție însă, atunci când faceți cadou mușcate: au mesaje contradictorii și dacă din întâmplare destinatarul le cunoaște e posibil să se simtă ofensat, deoarece pe lângă

prietenie adevărată, favor și întâlnire ele pot însemna prostie și nebunie. Desigur fiecare mesaj este atribuit unui cultivator, dar ele sunt extrem de asemănătoarea așa că încă o dată vă spun: prudență.

Este floarea perfectă pentru înfrumusețarea grădinilor, plantată atât în ghivece, jardiniere sau direct pe spațiile verzi din curte și zice lumea că alungă și tânțarii.

Are numeroase întrebuințări medicinale din cele mai vechi timpuri. De la mușcată se folosesc: frunzele și rădăcina plantelor bătrâne.

Proprietățile benefice ale mușcatei sunt dintre cele mai utile și mai puternice în sensul efectelor asupra organismul uman. Experimentele efectuate cu aceste plante, au arătat că mușcata poate curăța aerul de bacterii. Totodată, substanțele volatile emise de floare umplu casa cu o aromă plăcută, cu efecte antitumorale, antibacteriene, antireumatismale și antiinflamatorii.

Mușcata este utilizată pe o scară largă în bolile inflamatorii ale nasului și gâtului.

Sfat de primăvară: folosiți uleiul volatil de geranium: combate astenia, alungă depresia, combate amigdalita, durerile de gât și nevralgiile.

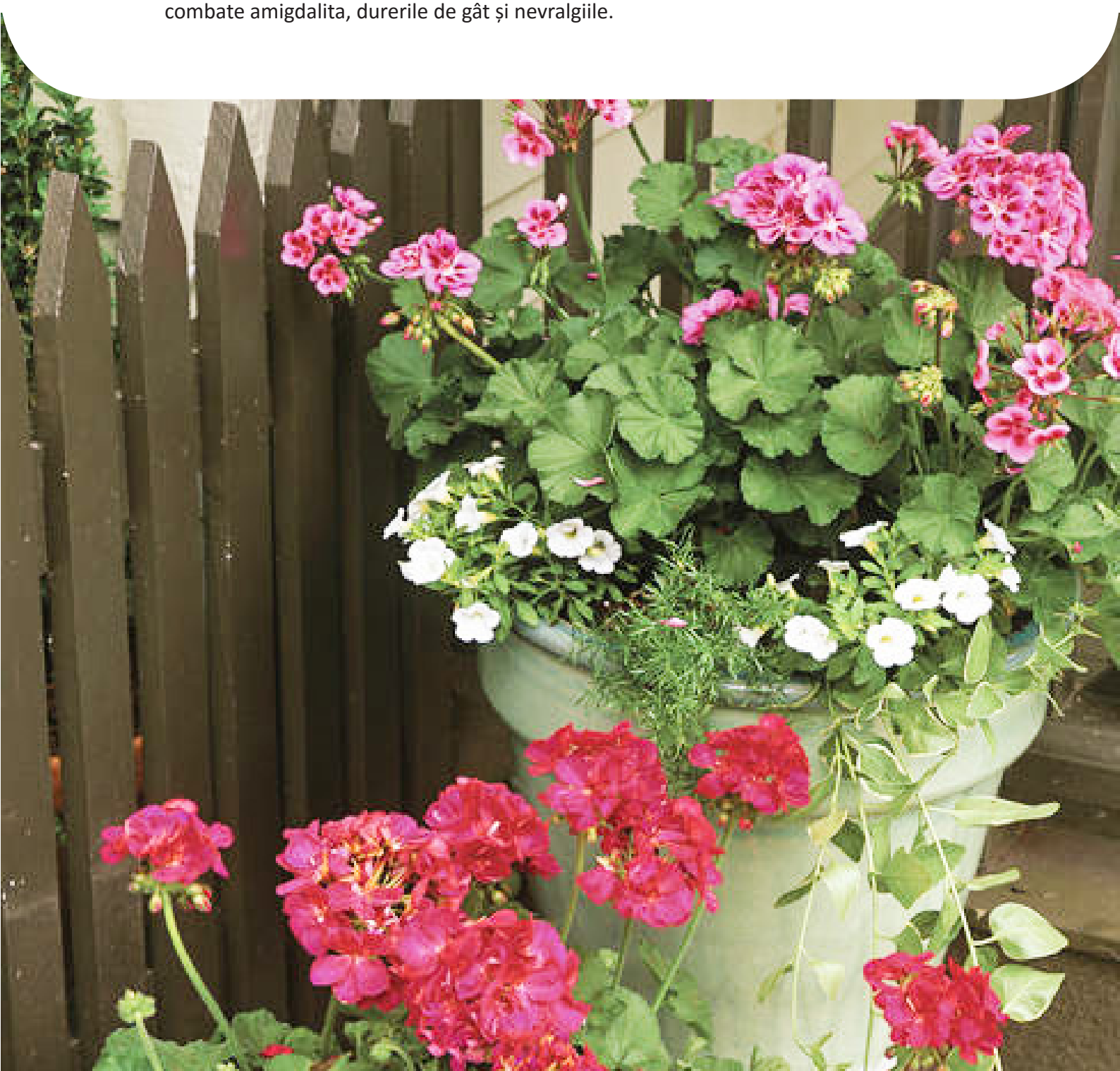

Martie și două scriitoare cu “Nobel”

Constantin BOTEA, Victoria, Canada.

Diferența ca număr dintre câștigătorii Premiilor Nobel între bărbați și femei se micșorează vizibil cu trecerea anilor.

Un apanaj aproape exclusiv al bărbaților premiați de fundația Nobel la începuturile acestor așteptate evenimente anuale, acum s-a transformat într-o abundență de femei care reușesc să-și asigure frecvent această onoare recunoscută pe plan mondial.

În literatura recentă nu ducem lipsă deloc de femei cu deosebit talent în arta scrisului care au ajuns în posesia Premiului Nobel pentru Literatură.

Anul 2009 a adus o frumoasă surpriză multor români pasionați de carte, dar și României, prin acordarea Premiului Nobel pentru Literatură Hertei Muller, înzestrată scriitoare care s-a născut într-o localitate de lângă Timișoara, oraș în care a trăit până în 1987, când a emigrat în Germania.

Mai recent, în anul 2013, o altă protagonistă din rândul genului frumos, scriitoarea canadiancă Alice Munro, s-a remarcat deasemeni prin câștigarea Premiului Nobel pentru Literatură.

In fiecare an, în luna Martie, sau mai bine spus de 8 Martie, vrem să menționăm cu admirație numele și talentul literar al acestor două femei contemporane cu noi care fac cinste patrimoniului mondial literar.

Imi face plăcere să recunosc că mă simt legat de ambele nume.

Pentru Herta Muller simt atașament deoarece sunt născut în România ca și ea. Chiar dacă se aud voci care nu o consideră pe Herta Muller o apropiată a noastră, am convingerea că mulți români sunt mândri de faptul că ea este născută în România unde și-a trăit o mare parte a vieții și unde și-a format vocația pentru literatură.

De Alice Munro în afară de faptul că apreciez opera ei literară, mă simt în mod deosebit atașat deoarece cu multă vreme înainte ca A. Munro să câștige Premiul Nobel, obișnuiam să frecventez excelenta ei librărie (MUNRO BOOKS) din Victoria, Canada, orașul unde se intâmplă să trăiesc și eu.

HERTA MULLER

Este născută în localitatea Nitchidorf, într-o comunitate de șvabi, de lângă Timișoara. Scriitoarea a avut o viață presărată de evenimente neplăcute, în special în relația cu regimul comunist cu care nu s-a împăcat deloc , făcându-și auzită opoziția contra dictaturii.

Mama Hertei Muller a fost deportată de ruși într-un gulag sovietic, în 1945 la vârsta de 17 ani și a fost eliberată din lagăr după 5 ani în 1950, iar tatăl scriitoarei și-a câștigat existența ca șofer în timpul regimului comunist din România. Tatăl, în tinerețe, în anul 1942 este înrolat în trupele SS cu ocazia staționării și ocupării României de trupele hitleriste.

După terminarea facultății în Timișoara, Herta Muller lucrează ca profesor de germană împreună cu soțul ei, Richard Wagner. Datorită opoziției față de autoritățile comuniste este nevoită să-și câștige existența schimbând mai multe servicii.

Primele cărți scrise reușește cu greu să le publice, și în cazul când ajung la public, cărțile sunt anterior ajustate de cenzură. Scriitoarea are tăria de a continua cu scrisul și are ambiția de a nu abandona scopul de a expune abuzurile și cenzura practicată de autoritățile comuniste.

După numeroase încercări reușește până la urmă să emigreze în Germania în anul 1987, cu puțin înainte de căderea lui Ceaușescu de la putere.

Odată ajunsă în Germania, nu găsește aici țara laptelui și a mierii pe care mulți emigranți o visează. Autoritățile germane se pare că au încercat să nu-i recunoască originea germană care-i garanta dreptul la cetățenia germană, cu toate beneficiile ei. Ca ultim argument pentru a i se recunoaște cetățenia germană, Herta Muller le mărturisește autorităților germane că tatăl ei a fost membru în trupele SS în armata germană, o mărturie contradictorie, dar care a avut menirea să-i convingă pe cei din ministerul de interne german.

La scurt timp, Herta Muller devine o prezență valoroasă în mediul literar în Germania și lucrările ei au o largă acceptare de către publicul german și de criticii în domeniu. Odată cu noi cărți publicate ca The Hunger Angel (Ingerul Foamei), Pașaportul (The Passport), The Land of Green Plums (Pământul Prunelor Verzi), vin și numeroase premii literare ca o prețuire a talentului scriitoarei. Recunoașterea internațională culminează cu acordarea Premiului Nobel pentru Literatură în 2009.

Academia Suedeză i-a acordat premiul scriitoarei care cu o concentrație poetică și franchețea prozei, a reușit să redea cu realism viața celor lipsiți de drepturi în timpul regimului comunist.

ALICE MUNRO

Născută în Wingham, Ontario, Canada, într-o familie cu tatăl fermier și mama învățătoare. În 2013, până și spre surpriza ei, i se acordă Premiul Nobel pentru Literatură, fiind prima femeie în Canada onorată cu acest premiu, și singura din lume premiată pentru stilul literar de “short stories”(scrieri scurte).

Se pare că mama i-a fost o muză literară bună, și încă fiind o copilă Alice Munro (născută Alice Ann Laidlaw) simțea că într-o zi va fi scriitoare.

La universitate îl intâlnește pe viitorul soț Jim Munro, și după doi ani de facultate, abandonează studiile și se mută cu soțul, din Ontario, tocmai în Victoria, cel mai vestic oraș canadian. Odată ajunși în Victoria familia Munro deschide Munro's Books (Librăria Munro), librărie care funcționează și astăzi, fiind de fapt faimoasă ca magazin de cărți în acest oraș.

În propria librărie în care Alice Munro lucra, citind cărțile ce-i treceau prin mână, a făcut într-un anumit moment remarca că ea ar putea scrie ceva mai bine decât ce citește în acele cărți. Și s-a pus pe scris în mod intens, în 1963 apărându-i o reușită Colecție de eseuri, aclamată de critici și de public.

Microbul scrierii n-o părăsește nici o clipă și publică foarte des lucrări de tip "short stories" care îi aduc unul din cele mai distinse premii literare în Canada, Governor General Award, în anii 1968, 1978 și 1986.

De-a lungul carierei literare a fost caracterizată ca o maestră în a descrie mentalitatea zonei unde a trăit o parte din viața ei, în Ontario.

Povestirile ei de ficțiune au o arhitectură deseori întrețesută cu suspansuri, alteori dând senzația de incertitudine, și uneori se poate concluziona că scrierile arată o inabilitate de a reda ceea ce se întâmplă în sensibilitatea unora din caracterele cărților. Această uneori nesiguranță a autoarei este apreciată sau acceptată de cititori, care o simt pe autoare ca fiind "o muritoare " ca și ei.

Printre scrierile ei de menționat sunt The Dimention of a Shadow(Dimensiunea unei Umbre), fiind prima ei carte, The Bear Came Over the Mountain(Ursul venit de peste munte), The Love of a Good Woman(Dragostea unei femei) și alte culegeri de "short stories"(scurte scrieri).

Prin regionalismul scrierilor ei, Alice Munro se alătură stilului narativ al lui William Faulkner, bineînțeles fără ca scriitoarea să-și abandoneze originalitatea stilistică. Avalanșa de nuvele pe care le-a publicat de-a lungul anilor i-a adus și alte premii literare canadiene și internaționale.

Apogeul recunoașterii internaționale în arta scrisului i-a fost adus autoarei Alice Munro prin acordarea Premiului Nobel pentru Literatură în anul 2013.

În general, cea mai reușită realizare ca scriitor de ficțiune la Alice Munro se regăsește în îndemânarea ei de a exprima ceea ce simt personajele ei, ca o oarecare stare de nesiguranță și ambivalență. Probabil această latură oarecum riscantă a personalității scrisului ei, s-a cizelat mai degrabă în partea a doua a vieții ei de autoare, când a realizat fără echivoc că talentul ei scriitoricesc este total recunoscut și acceptat de public.

În 1963, când tânăra Alice Munro, sosind în Victoria unde a deschis MUNRO'S BOOKS (Librăria Munro), a avut probabil o premoniție, că librăria ei va rezista concurenței. Scriitoarea a avut o foarte bună intuiție, librăria ei nu numai că a rezistat de lungul a peste 50 de ani, dar a devenit un loc de atracție pentru localnici și pentru cei mai mult de jumătate de milion de turiști din toată lumea, care vin anual să viziteze frumosul oraș Victoria, la bordul a peste o sută de nave de croazieră.

După câștigarea Premiului Nobel pentru Literatură de către Alice Munro, dintr-un punct de atracție turistică, MUNRO'S BOOKS (Librăria Munro), a devenit un fel de loc de pelerinaj pentru localnici și turiști, librăria fiind localizată într-o clădire neo-clasică, ridicată în anul 1906 , inițial ca sediu de bancă.

În prezent impozanta clădire a Librăriei Munro (Munro's Books) este considerată o magnifică librărie din Nordul America, în opinia presei.

PORTRET DE ARTIST FOTOGRAF

ANCA FIRULESCU

Fotografierea bebelușilor este una dintre cele mai dificile, pentru că modelul de fotografiat este ultrasensibil, dar compensează cu o satisfacția pe măsură. Începută undeva la sfârșitul anilor 80 acest tip de fotografie evoluează pe zi ce trece și capătă o amploare din ce în ce mai mare. Micile vedete ale fotografiei, bebelușii sunt fotografiați în cele mai neașteptate decoruri și costume. Una dintre "bunicile" acestei nișe fotografice este Anne Geddes, ale cărei calendare cu copii-flori sau copii-varză, au făcut furori la apariția lor. Anne Geddes folosea decoruri mari și suporturi speciale pentru a fotografia copiii, astăzi programele de editare foto creează fundaluri de poveste și bebelușii devin adevărate personaje de basm.

Anca Firulescu este o tânără fotografă, în acest moment una din cele mai "titrate " în fotografia new born, în românește fotografia cu nou născuți.

S-a născut în Mangalia acum 33 de ani și a ajuns în Constanța pentru a urma Facultatea de Științe Economice din cadrul Universității Ovidius. În același an se angajează ca DTP (editare și tehnoredactare computerizată) la o tipografie de ambalaje pentru a-și putea plăti studiile și a se întreține. Începe să studieze fotografia și se înscrie la primul ei curs foto al prof.fotograf Brișcariu, moment în care își cumpără și prima cameră DSLR.

A urmat o perioada de un an în care și-a oferit voluntar serviciile de fotografie pentru a putea învăța și aprofunda participând și la workshop-uri prezentate de fotografi pe care îi admiră foarte mult: Mircea Bezergheanu, Mihai Moiceanu, Marian Sterea. În 2013 se angajază ca tehnoredactor și fotoreporter pentru publicația *Graiul Dobrogei,* unde are ocazia să fotografieze evenimente sportive și culturale pe raza județului Constanța. În puținele momente libere, experimentează și se înscrie la Cursul de Artă fotografică al Centrului Cultural Theodor Burada în toamna anului 2014. În septembrie 2015 participă la workshop-ul de fotografie de nou născut susținut de Olga Vuscan și de atunci începe să se dedice fotografiei de familie, în special nou născuți. După întreruperi Anca își încheie și studiile economice, dar deja drumul ei are altă direcție.

Anca Firulescu este un fotograf sensibil, cu multă calmitate și răbdare, pretențioasă la lucru, calități ce i-au adus în scurt timp, pe lângă talent și foarte multă muncă, o notorietate bine meritată în acestă lume a fotografiei.

Deși timpul ei este limitat, având o listă lungă în așteptare, Anca mi-a răspuns la câteva întrebări cu bucuria celui care poate arăta toată admirația profesorului.

IP. *Când te-ai înscris la cursul de artă fotografică, aveai deja ceva experiență ca fotojurnalist. Dar cred că nu erai străină nici de fotografia de eveniment. Așadar, cum ai început călătoria în lumea fascinantă a fotografiei?*

A.F Prima mea amintire legată de fotografie datează din perioada când lucram în DTP și aveam nevoie de imagini pentru pliante. Așa m-am înscris la primul meu curs de fotografie și am achiziționat primul DSLR: Nikon d5000. Îmi amintesc cum urmăream melcii după ploaie și chiar am o fotografie foarte dragă mie, din acea perioadă de început.

IP*: Este o pasiune moștenită din familie sau dobândită în timp?*

A.F Este o pasiune dobândită în timp. Niciunul dintre părinții mei nu au abilități artistice, ci dimpotrivă, tehnice. Eu mereu am fost atrasă de imagine. La 19 ani m-am angajat la o tipografie de ambalaje și am lucrat în domeniu până la nașterea băiețelului meu.

I.P *Nu este primul tău interviu..!? cum și în ce fel a debutat cu adevărat cariera ta de fotograf newborn ? Ce te-a determinat să alegi nișa aceasta ...? Cât de greu a fost începutul?*

A.F După ce s-a născut băiețelul meu am devenit mai sensibilă, am căpătat mai multă răbdare și am început să fiu atrasă de fotografiile cu nou născuți. În micile pauze pe care Seby mi le oferea am început să studiez fotografia de nou-născut și când am văzut anunțul Olgăi Vuscan despre un workshop de fotografie de acest gen, în septembrie 2015, am tresărit efectiv. Am știu că acesta este drumul, de aici va începe totul. Nici nu m-am uitat la preț, am văzut că sunt 6 locuri libere și m-am înscris. Nu a contat că se țineau în jurul orei 23.00 și eu eram în concediu la munte, m-am grăbit să prind un loc. Acolo a început tot, absolut tot.

I.P *Te-am invitat la cursul de artă fotografică în calitate de absolventă, dar și de fotograf profesionist să vorbești colegilor tăi despre fotografia cu nou născuți. Mi-ai mărturist că cel mai dificil lucru este comunicarea cu părinții și nu cu bebelușii...cum așa ?*

A.F. Exact. În lucrul cu cei mici am dobândit experiență. Am răbdare să îi las pe părinți să decidă ritmul în care va decurge ședința foto. Cu părinții este mai dificil deoarece sunt noi în meseria de părinte și de multe ori le este teamă. Copilul este darul cel mai de preț pe care părinții îl primesc de la viață și le este extrem de greu să permită cuiva străin să se apropie de el, mai ales în primele 14 zile de la naștere. Pentru ca acest lucru să se întâmple, eu trebuie să le câștig încrederea și pe tot parcursul ședinței foto să mă consult cu ei dacă sunt de acord cu următoarele cadre. De fiecare dată părinții îmi mărturisesc că au mari emoții pentru că de multe ori bebelușii au deja colici sau se află în puseul de creștere și plâng sau sunt agitați. Tocmai de aceea este important ca ei să înțeleagă că ședința foto se realizează cât mai devreme, în primele 8-12 zile de la naștere, tocmai pentru a evita puseul de creștere și colicii.

I.P *Cât de complicat este ansamblul de elemente care aduce succes unui fotograf ..și aici mă refer la aparatură, decor, editare, timp?*

Când am început să mă dedic fotografiei de familie nu mă gândeam că va fi atât de greu să achiziționez și să combin recuzita potrivită. Pe lângă costurile ridicate, a fost foarte greu să găsesc furnizori buni, pentru că este o piață la început, la noi. Am investit mult în recuzită, care de cele mai multe ori s-a dovedit a fi necorespunzătoare (mărimi mari sau mici, defecte, culori diferite). Am început să îi explic soțului meu despre ce am nevoie și așa am ajuns ca el fiind priceput, să îmi confecționeze o parte din recuzită, exact așa cum îmi doresc (recuzită din lemn). Timpul de lucru se împarte aproximativ astfel: 10% fotografiere + 30% comandare recuzita + 25% editare + 25% întreținere recuzită + 10% comunicare cu clienții. Timpul de editare este destul de lung, deoarece sunt perfecționistă. Referitor la aparatură nu pot spune ceva nou, cu toții știm că implică costuri mari. Cel mai important este să alegi bine aparatura cu care vei lucra și să înveți să o folosești corect.

I.P C*el mai important model al tău este fiul tău. Cum vede el lumea fotografiei din preajma ta ?*
Seby a trecut prin mai multe etape, odată cu dezvoltarea lui. La început era gelos pe bebeluși, spunea că nu îi plac bebelușii. Acum este doar supărat că petrece foarte puțin timp cu mine și uneori îmi spune că își dorește și el ședință foto, dar trece repede, după 5 minute se plictisește.

I.P C*are crezi că sunt cele mai importante 5 calități pentru a avea succes ?*
A.F Pasiune, răbdare, dedicare, seriozitate, muncă, multă muncă.

I.P *Ce alt tip de fotografie te mai pasionează?*
A.F Îmi place foarte mult fotografia de natură.

I.P C*ât de mult contează în cariera de fotograf, pe lângă experiență și practică, o școală de fotografie?*

A.F O școală de fotografie te ajută mult să ai o bază, să te organizezi. Fără o școală ești total neorganizat, nu știi să legi informațiile aflate din alte medii și deci e puțin haos.

I.P *Poți da câteva sfaturi tinerilor pasionați de fotografie ?*
A.F Eu mi-am urmat pasiunea indiferent de obstacole și același sfat îl ofer și lor. Chiar dacă vor întâlni multe obstacole în drum, mereu să se agațe de ce le-a plăcut, ce i-a atras și ce le-a adus satisfacție și să continue să meargă pe acest drum.

Eu am muncit mult, am făcut multe sacrificii și în continuare învăț și studiez în acest domeniu, în care consider că niciodată nu te poți opri, mereu ai câte ceva de învățat.

A consemnat Iulia PANĂ

foto: Anca Firulescu

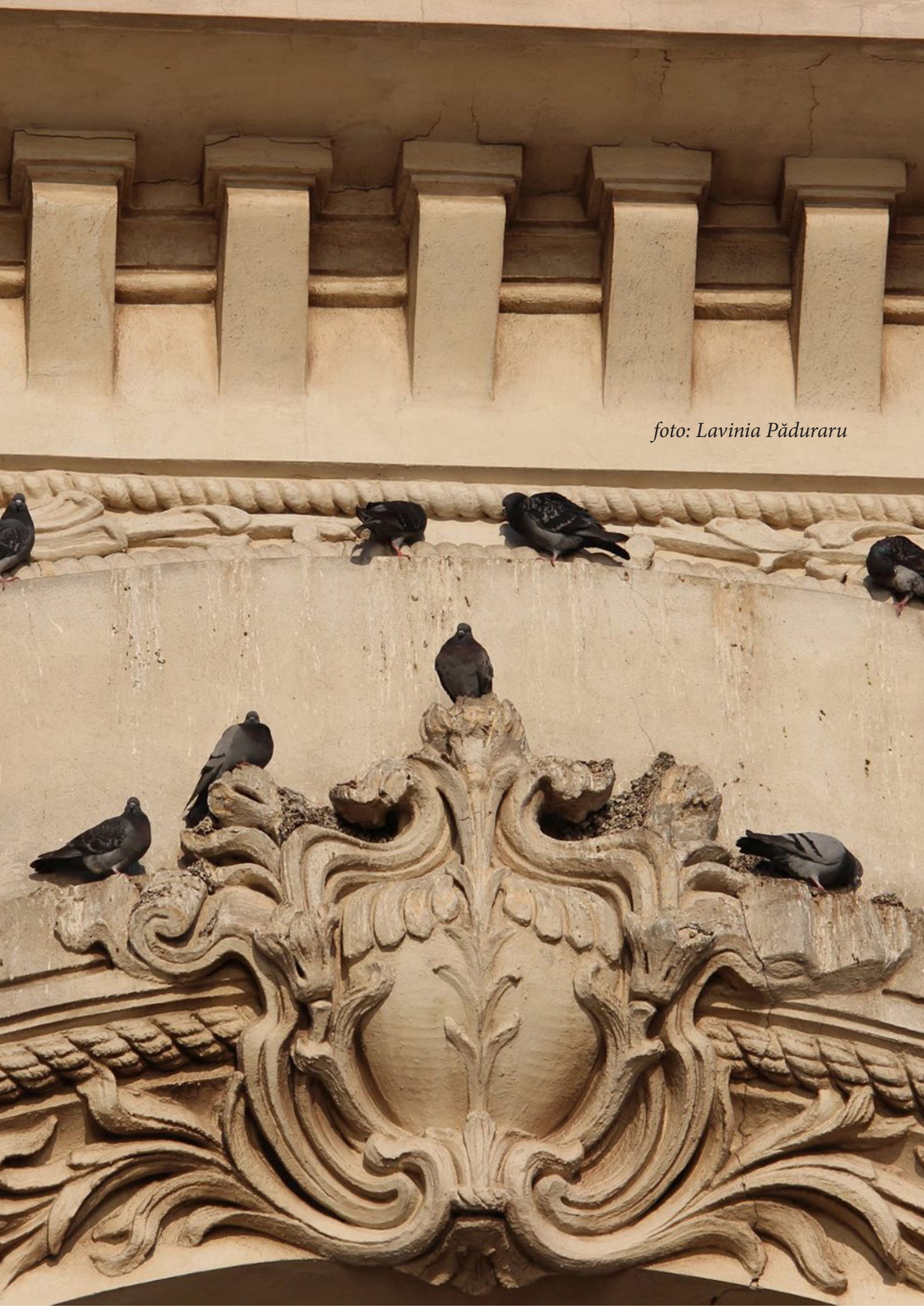

foto: Lavinia Păduraru